

HRVATSKI PLANINAR

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **115**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

1

SIJEČANJ
2023

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o.,
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Damir Janton
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **19,90 €**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35,00 €, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je

2,00 € (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

Bibliografija

Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

4 Hrvatski planinarski savez
u 2022. godini

15 Iskorak u unaprjeđenju
planinarske infrastrukture

18 Od Ždrilskoga do Jurilina kuka

28 Šumski dan na Mosoru

Sadržaj

Članci

**4 Hrvatski planinarski savez
u 2022. godini**

Alan Čaplar

12 Godišnje nagrade HPS-a

**15 Iskorak u unaprjeđenju
planinarske infrastrukture**

Alan Čaplar

**18 Od Ždrilskoga
do Jurilina kuka**

Raul Horvat

**25 Kozarčevom slavonskom
šumom s Papuka na Krndiju**

Nada Banović

28 Šumski dan na Mosoru

Denis Vranješ

**32 Planinarski susreti –
ugodni i oni drugi**

Željko Poljak

Rubrike

41 In memoriam: Goran Gabrić
(23. 8. 1949. – 13. 12. 2022.),
Antun Zlatko Lončarić
(16. 5. 1946. – 3. 11. 2022.)

43 Planinarska faleristika: Značke
Slavonskog planinarskog puta
(Vjekoslav Kramberger)

45 Speleologija: Redovna godišnja
skupština Komisije za speleo-
logiju HPS-a, Stručni seminar o
znanstvenim istraživanjima u
speleološkim objektima

46 Vijesti: Zbor vodiča HPS-a
na Omanovcu, Pogled prema
vrhuncima, uspomena na
Tomislava Pavlina, Ivanečki
planinari na Araratu (5137 m),
najvišem vrhu Turske

49 Kalendar akcija

50 Planinarska enigmatika

Tema broja

Hrvatski planinarski savez
u 2022. godini

Naslovnica

Vrh Popadija u
Prokletijama (Crna Gora),
foto: Čazim Fetahović

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

Hrvatski planinarski savez u 2022. godini

Alan Čaplar, glavni tajnik HPS-a

Organizirano djelovanje Hrvatskoga planinarskog saveza (HPS), planinarskih udruga i planinara u protekloj godini obilježio je zamah svih aktivnosti, osobito nakon prestanka ograničavajućih okolnosti zbog pandemije bolesti Covid-19. Osim brojnih uspješno ostvarenih izleta, tura, pohoda, ekspedicija, logora, tečaja, ispita i drugih aktivnosti, ostvarena su i postignuća i iskoraci u pogledu kvalitete rada u brojnim djelatnostima.

Članstvo HPS-a. Iako cilj organiziranog planinarstva nije masovnost članstva, nego stvaranje što boljih uvjeta za sigurno i ugodno kretanje i boravak članova u planinama, po broju udruga članica i pojedinačnih članova protekla je godina i opet bila rekordna. U Savez su na kraju godine udružene ukupno 342 udruge, od toga 293 planinarska društva i kluba, 10 županijskih i gradskih saveza, 12 stanica planinarskih vodiča, HGSS i 25 stanica HGSS-a te jedna pridružena članica. Tijekom godine u članstvo HPS-a primljeno je osam novih udruga – po jedna iz Benkovca, Brckovljana, Obrovca, Orebića, Osijeka, Sesveta, Topuskog i Zagreba. Za 2022. ukupno je društvima i klubovima izdano 44.338 članskih markica, od toga 25.334 seniorske, 9220 za mladež i 9784 umirovljeničke. Nakon konačnog obračuna krajem siječnja 2023. bit će precizno poznati svi pokazatelji o broju članova, no već i ovi podaci potvrđuju da je po brojnosti članstva, koja je u ovoj godini i statistički premašila 1 % ukupnog stanovništva u Hrvatskoj, HPS i dalje jedan od naših najvećih nacionalnih sportskih saveza.

Tijela i dužnosnici HPS-a uspješno su izvršavali sve svoje redovne zadatke sukladno Statutu HPS-a. Redovna 34. sjednica Skupštine HPS-a održana je u svibnju 2022. u Zagrebu, a na njoj je uz izvješća, planove, pravilnike i druge odluke

usvojena Deklaracija o zaštiti i očuvanju hrvatskih planina. Izvršni je odbor na svojih pet redovnih i pet elektroničkih sjednica raspravljao i odlučivao o ukupno 60 točaka dnevnog reda. Nadzorni odbor redovito je pratio rad Izvršnog odbora, komisija, dužnosnika i zaposlenika HPS-a. Sud časti zaprimio je jednu predstavku, no budući da nisu bili ispunjeni uvjeti iz Pravilnika Suda časti, nije bilo osnove za pokretanje postupka. Imajući u vidu skor 150. obljetnicu organiziranog planinarstva u Hrvatskoj, formiran je Organizacijski odbor, koji je započeo s pripremnim aktivnostima.

Financijsko poslovanje. Izvršenje Financijskog plana za 2022. bilo je i na prihodovnoj i na rashodovnoj strani u okvirima planiranih veličina, a ostvaren pozitivan rezultat poslovanja omogućuje povećanje ulaganja i povoljnije uvjete za članstvo HPS-a u sljedećem razdoblju. Na povećanje prihoda utjecali su porast broja članstva, povećana potražnja za planinarskom literaturom i školovanjem, kao i pribavljene veće namjenske donacije za obnovu i uređenje planinarske infrastrukture. Zahvaljujući odgovornom i štedljivom korištenju sredstava, rashodi su bili manji od izvorno planiranih veličina u Financijskom planu, a sve obveze prema dobavljačima uredno su podmirene. Raspoloživa sredstva koristit će se za ulaganje u planinarsku infrastrukturu i izvršenje svih programskih zadataka HPS-a u razdoblju koje slijedi. Pravovremeno su napravljene sve pripreme za primjenu eura od početka 2023., a cijene članskih markica i pretplate na Hrvatski planinar snižene su, uz istodobno povećanje članskih pogodnosti. Odlukom Porezne uprave HPS je upisan u registar obveznika poreza na dobit za prihode koji se ostvaruju od gospodarskih djelatnosti sukladno Statutu HPS-a. Od početka 2023. HPS ulazi u sustav obveznika javne nabave i obveznika zaprimanja e-računa.

Suradnja s državnim i javnim tijelima i drugim institucijama.

HPS je redovito surađivao s ministarstvima, njihovim dužnosnicima i službenicima, županijskim i gradskim upravama, javnim ustanovama za zaštitu prirode te drugim ustanovama na pitanjima povezanim sa svojom djelatnošću. Već godinama HPS u kontaktima s državnim i javnim tijelima redovito naglašava važnost planinarske infrastrukture, napose putova i planinarskih objekata, koji ne služe samo planinarima, nego mnogo širem krugu posjetitelja, koji dolaze u planine radi zdravlja i rekreacije. Radi osiguravanja javnih sredstava za planinarsku infrastrukturu najviše se surađivalo s Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja te Ministarstvom sporta i turizma. Na inicijativu HPS-a, u Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost osigurana su sredstva za neposredno financiranje izrade projektne dokumentacije za obnovu postojeće posjetiteljske i planinarske infrastrukture u zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže Natura 2000. Radi obnove planinarskih objekata, HPS je intenzivno komunicirao s planinarskim udrugama koje upravljaju domovima i kućama te javnim ustanovama koje upravljaju planinskim nacionalnim parkovima (Sjeverni Velebit, Risnjak i Paklenica) i parkovima prirode (Medvednica, Papuk, Žumberak – Samoborsko gorje, Biokovo, Učka, Velebit, Dinara), arhitektima-projektantima, domaćinima planinarskih objekata i mnogima drugima.

Na temelju ugovora s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost i HGSS-om provodi se također projekt »Uređenje planinarskih skloništa unutar nacionalnih parkova Sjeverni Velebit, Paklenica te parkova prirode Velebit, Biokovo i Dinara«. Projektom je obuhvaćeno opremanje 15 skloništa elektroenergetskim sustavima i drugi radovi prema popisu planinarskih skloništa koja je kao prioritarna u pogledu sigurnosti boravka u planinama sastavio HGSS.

Osim na tim aktivnostima, s Ministarstvom gospodarstva i održivog razvoja redovno se surađuje i na brojnim pitanjima iz speleološke djelatnosti, a speleološka istraživanja i edukacija provode se u skladu s godišnjim dopuštenjima koje izdaje to ministarstvo, uz redovito prikupljanje podataka i izvješćivanje o provedenim

istraživanjima i rezultatima. Tijekom godine održane su brojne radionice radi izrade planova upravljanja nacionalnim parkovima i parkovima prirode, a u tom su radu važan doprinos svojim sudjelovanjem, konkretnim prijedlozima i zapažanjima dali predstavnici HPS-a.

Ministarstvo turizma i sporta na prijedlog HPS-a unijelo je u Pravilnik o javnoj turističkoj infrastrukturi odredbe o planinarskoj infrastrukturi i Registru planinarskih putova HPS-a, a s dužnosnicima toga ministarstva dogovoren je model potpore za uređenje planinarske infrastrukture upisane u registrima HPS-a. U suradnji s Ministarstvom turizma i sporta HPS je pripremio opsežan projekt »Sigurna i održiva planinarska infrastruktura«, za koji su odobrena namjenska sredstva u visini od 3,230.000 kuna za uređenje i opremanje planinarskih putova i objekata. U savjetovanjima o prijedlogu Zakona o sportu i izravnim kontaktima s dužnosnicima Ministarstva turizma i sporta HPS je radi boljeg uređenja rekreativnog sporta i planinarstva iznio niz obrazloženih zapažanja i prijedloga, ukazujući osobito na posebnosti planinarstva koje nisu na odgovarajući način uređene Zakonom o sportu.

S Hrvatskim olimpijskim odborom (HOO) razmjenjivale su se informacije o raznovrsnim organizacijskim pitanjima, a naš je predstavnik redovito sudjelovao na svim sjednicama Skupštine HOO-a i Odbora neolimpijskih sportova. HOO je namjenskim doznakama financirao naše članarine u međunarodnim sportskim asocijacijama i dio troškova plaće naših zaposlenika. Sudjelovalo se također i u izradi strategije

održivog razvoja turizma, u povjerenstvu za standardizaciju geografskih imena i drugim forumima organiziranim na nacionalnoj razini. Surađivalo se također i s Državnim hidrometeorološkim zavodom, Savezom izviđača Hrvatske i brojnim drugim ustanovama i udrugama.

Međunarodna suradnja. Predstavnici HPS-a prisustvovali su redovito na godišnjim skupštinama međunarodnih asocijacija u kojima je HPS član. Za potrebe projekta Erasmus+ »Unaprjeđenje dobrog upravljanja penjanjem i planinarenjem u Europi« HPS je dao ažurne podatke o planinarskim objektima, putovima i penjalištima u Hrvatskoj te aktivno sudjelovao u organiziranim radionicama, analizi podataka i utvrđivanju zajedničkih stajališta i smjernica europskih planinarskih udruženja. Redovni godišnji susret vodstava HPS-a i Planinske zveze Slovenije (PZS) održan je na Učki, a veze su se ostvarivale i na brojnim drugim susretima. Predsjednik HPS-a sudjelovao je na svečanosti u povodu 100. obljetnice planinarske markacije u Novom Mestu, a također i na natjecanju svjetskog kupa IFSC-a u sportskom penjanju u Kopru. Naš savez i savezi susjednih zemalja usklađeno zastupaju svoja stajališta na sastancima i u tijelima međunarodnih asocijacija, a na glavnoj skupštini UIAA-a u Banffu u Kanadi predsjednik HPS-a Darko Berljak zastupao je osim našeg Saveza i Planinsku zvezu Slovenije. Na Skupštini UIAA-a predsjednik HPS-a primio je posebno priznanje za 30 godina aktivnog sudjelovanja i osobnog doprinosa u radu te međunarodne asocijacije.

Središnje akcije. Nakon poboljšanja epidemioloških okolnosti od proljeća 2022. ispunjeni su uvjeti za održavanje svih vrsta akcija koje u proteklom razdoblju nisu mogle biti održane ili su se izvodile u ograničenom opsegu. Dani hrvatskih planinara održani su u Vrgorcu, uz sudjelovanje članova iz 84 planinarske udruge iz svih krajeva Hrvatske i iz inozemstva.

Informacije o planinarstvu i planinama prenosile su se mnogobrojnim emisijama i prilogima u televizijskim i radijskim programima, a članci i vijesti o našim djelatnostima i radu naših članica objavljivani su u raznim nacionalnim, regionalnim i lokalnim medijima – novinama,

časopisima, te na brojnim internetskim portalima. Informacije o radu Saveza prenosile su se i na brojnim sastancima, u telefonskim razgovorima, elektroničkom poštom, objavama u časopisu Hrvatski planinar i dopisima upućenima udrugama članicama HPS-a. Već su nekoliko godina u primjeni službene elektroničke adrese koje omogućavaju izravan protok informacija između udruga članica HPS-a i Saveza. Taj suvremeni način komunikacije koristi većina planinarskih udruga u HPS-u, a ovim putem pozivamo one koje to još nisu učinile da pristupe svojim pretincima elektroničke pošte i da je redovito prate, kako ne bi propustile informacije o brojnim pitanjima od svoga interesa.

Uz ostalo, u sjedištu HPS-a održan je 10. prosinca tematski sastanak na kojemu je predstavljen projekt uređenja planinarske infrastrukture i obilježen Međunarodni dan planina, a 16. prosinca priređen je Dan otvorenih vrata u povodu 50. obljetnice otvorenja Doma HPS-a.

Ured HPS-a pruža obavijesti o hrvatskim planinama, planinarstvu i logistici pojedinih tura, skrbi se o pretplati na časopis Hrvatski planinar, kontaktira s raznim ustanovama i pravnim osobama izvan HPS-a, s brojnim udruženim članicama u vezi s članskim materijalom i ostalim pitanjima naše udruge, surađuje sa svojim komisijama te uspješno vodi vlastito poslovanje planiranjem, nabavom i prodajom planinarske literature te ugovaranjem najma, sponzorstava i donacija. U Uredu HPS-a dostupno je dvjestotinjak različitih publikacija, uključujući vodiče, priručnike, beletristiku, dnevnike, zemljovide i druga izdanja. U Uredu radi troje djelatnika, a krajem godine raspisan je natječaj za novo radno mjesto stručnog tajnika za planinarsku infrastrukturu.

Časopis Hrvatski planinar izlazi redovito i bez teškoća, a evidencija pretplatnika vodi se ažurno i uredno. Časopis donosi putopise, izvješća i obavijesti iz rada planinarskih udruga. Pozivamo sve članove da pretplatom te slanjem članaka i vijesti i dalje pridonose očuvanju tradicije i unaprjeđenju kvalitete jednog od najstarijih hrvatskih časopisa. U 2023. navršit će se 125 godina od početka izdavanja Hrvatskog planinara.

Stručna djelatnost u komisijama HPS-a.

HPS u usporedbi s drugim nacionalnim sportskim savezima u Hrvatskoj ima veći broj raznovrsnih djelatnosti, a one se u našem Savezu ostvaruju radom 12 stručnih komisija. Komisije su za 2022. pripremile i izvele velik broj akcija, pohoda, logora, ekspedicija, natjecanja, susreta, škola, tečaja, seminara, vježbi, predavanja i radionica. U nastavku je sažet pregled rada i glavnih ostvarenja komisija HPS-a u 2022.

Komisija za planinarske putove. U radu Komisije neposredno sudjeluje 25 članova, suradnika i povjerenika za planinska područja. Rad se provodi putem radnih skupina za školovanje i normativu, planinarske putove, planinarske obilaznice i informatiku. U Registru planinarskih putova, obilaznica i markacista pohranjeni su opisni podaci i GNSS tragovi o 1600 planinarskih putova, ukupne duljine 5600 km, o 120 planinarskih obilaznica i 1400 markacista. Podaci o planinarskim putovima iz Registra prikazuju se na Interaktivnoj planinarskoj karti Hrvatske. Ovjeren je više od 300 dnevnika HPO-a i više od 20 dnevnika VPP-a. Komisija je pružala pomoć pri uspostavljanju novih planinarskih obilaznica. Zbog otuđenja žigova na kontrolnim točkama HPO-a ili VPP-a, izrađeni su i planinarskim udrugama dostavljeni novi žigovi. Članovi Komisije sudjelovali su na radionicama izrade plana upravljanja zaštićenim područjima te na radionici radne skupine »Putovi« Erasmus+ projekta »EUMA – Unapređenje dobrog upravljanja penjanjem i planinarenjem u Europi«, u izradi europskoga mrežnog portala o planinarskim putovima, u izradi »Priručnika o signalizaciji na planinarskim putovima u Europi« u izdanju EUMA-e i ERA-e te u pripremi projekta održavanja, uređenja i opremanja planinarske infrastrukture iz sredstava Ministarstva turizma i sporta. Održana su četiri tečaja za markaciste, koje je uspješno završilo ukupno 140 polaznika. Uz tečaje za markaciste održani su i sastanci s predstavnicima planinarskih udruga i ostalih zainteresiranih za korištenje i održavanje planinarskih putova. Na poslovima prikupljanja i obrade GNSS tragova surađivalo se s HGSS-om, OpenStreetMap (OSM) zajednicom i kartografskom tvrtkom GeoJunxion.

BISERKA RADOVIĆ

Novogodišnja sjednica HPS-a 19. prosinca 2022.

Komisija za planinarske objekte provela je natječaj za sufinanciranje obnove, održavanja i izgradnje planinarskih objekata. Sredstva za te namjene osiguravaju se od prihoda od članskih markica HPS-a, a potpora se koristi za neposrednu nabavu građevinskog i drugog materijala. Iz sredstava HPS-a na taj je način u ukupnom iznosu od 199.968,34 kuna sufinancirana u 2022. nabavka materijala za 20 planinarskih objekata prema zaprimljenim prijedlozima i projektnoj dokumentaciji planinarskih udruga koje njima upravljaju – za domove Omanovac, Brezovac, Boris Farkaš u Sekulićima, Bijeće stijene u Tuku, Umberto Girometta na Mosoru, Careva kuća na Begovači, Žitnica na Japetiću, Mrkvište, Krndija u Londžici, Cesargrad, Velobrdski ledari u Velikom Brdu, Viljevo na Dilju, »Anka Komadina« u Viništu, Korita na Čičariji, Grohot na Medvednici te Ratkovo sklonište i skloništa Skorpovac i Ždrilo na Velebitu. Radi osiguranja održivoga, zakonitoga i transparentnog poslovanja i upravljanja planinarskim domom »Miroslav Hirtz« u Jablancu, provedena su dva javna poziva za iskaz zainteresiranosti za upravljanje objektom. Pošto je jednoglasnom odlukom Izvršnog odbora HPS-a upravljanje ponovno bilo povjerenog dugogodišnjem upravljaču iz Varaždina, on je odbio ugovor i izjasnio se da nije u mogućnosti dalje upravljati planinarskim domom te je potom proveden drugi javni poziv i izvršen prijenos upravljanja na novog upravljača.

Na temelju analize »Status, izazovi i perspektive upravljanja planinarskim domovima, kućama i skloništima u hrvatskim planinama« pripremljen je i donesen »Operativni program upravljanja planinarskom infrastrukturom«, kojim su sažeto utvrđeni ciljevi, načela, aktivnosti, uvjeti, kriteriji i prioritete koji se primjenjuju pri upravljanju planinarskom infrastrukturom. Velik je angažman u 2022. uložen također i u savjetovanje i pomoć u vezi s izradom projektno dokumentacije za obnovu planinarske infrastrukture u zaštićenim područjima. Održano je više sastanaka s upravama zaštićenih područja, DHMZ-om i projektantima obnove planinarskih domova Zavižan, Schlosserov dom (Risnjak), Snježnik i Žitnica (Japetić). Temeljem ugovora s Fondom za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost i HGSS-om provodi se projekt uređenja i opremanja 15 planinarskih skloništa na području Velebita, Dinare i Biokova. U izradi je sklonište inovativnog dizajna, koje će biti postavljeno na području Kremenjaka na Učki. Podaci o planinarskim objektima u računalnoj bazi podataka HPS-a, na web-stranici HPS-a i u planinarskim aplikacijama za mobilne uređaje ažurirani su prema dojavama upravljača koji su se odazvali pozivu Komisije da dostave podatke. Komisija je redovito davala pojašnjenja te odgovarala na raznovrsna pitanja upravljača i domaćina o poslovanju i upravljanju planinarskim objektima.

Komisija za vodiče osposobljavala je i poticala vodiče da vode izlete za koje su stručno osposobljeni te da se educiraju i pridonose sigurnosti i kvaliteti organiziranih izleta. Stanice vodiča organizirale su i provodile vježbe prema svojim mogućnostima i ovisno o zainteresiranosti članstva. Na kraju 2022. u Vodičkoj službi HPS-a djeluje 835 licenciranih vodiča i 290 pripravnika, odnosno ukupno je 1125 educiranih članova s važećom licencom. Održana su tri sastanka Komisije, a operativni rad Komisije bio je organiziran putem Izvršnog odbora Komisije, koji je imao četiri sjednice, četiriju potkomisija te Radne skupine za osobe s invaliditetom.

Tijekom godine održano je šest tečaja, na kojima su sudjelovala ukupno 184 polaznika. Održano je pet ispita za vodiče A standarda,

na koje je pristupilo 89 pripravnika, a ispit je uspješno položilo i naziv vodiča steklo ukupno 70 članova. Održan je i ispit B standarda, koji je položilo šest vodiča. U tečajima i ispitima u 2022. sudjelovalo je 26 instruktora i 10 asistentata, koji su u tim akcijama proveli ukupno 227 dana. Instruktori i asistenti dodatno su sudjelovali na internim edukacijama (instruktorskim seminarima, instruktorskim konzultacijama, seminarima za voditelje i ostalim edukacijama). Održan je Seminar za nastavno osoblje, na kojem su nositelji instruktorskih i asistentskih licenci raspravljali o standardizaciji provođenja vježbi, nastavnim temama na tečajevima i poboljšanjima u provođenju tečaja. Raspravljani su i ispitni kriteriji i metode provođenja ispita. Od UIAA-a je pribavljena akreditacija za A, B i C standarde za predstojeće petogodišnje razdoblje.

Komisija je priredila i provela raspravu o Pravilniku Komisije za vodiče te je Pravilnik usvojen odlukom Skupštine HPS-a. Također je pripremljen, raspravljen i usvojen dokument »Postupak licenciranja vodiča HPS-a«. Reaktiviran je i osnažen rad u Radnoj skupini za osobe s invaliditetom, koja je poduzela više pohoda osoba s invaliditetom te brojne promotivne aktivnosti. Zajedno s pet planinarskih saveza iz zemalja u okruženju prijavljen je međunarodni Erasmus+ projekt za jačanje planinarskog rada s osobama s invaliditetom. U studenom je na Omanovcu održan Zbor vodiča, na kojem je sudjelovalo više od 140 vodiča. Nabavljena je veća količina opreme za provođenje tečaja i ispita.

Komisija za speleologiju koordinirala je u 2022. rad 21 speleološkog odsjeka i udruga članica, koje su imale 588 članova, od čega 28 instruktora speleologije, 87 speleologa, 442 speleološka pripravnika i 31 speleološkog suradnika. Rad je koordiniran putem redovnih sjednica Izvršnog odbora i godišnje skupštine Komisije. Radi provođenja istraživanja, monitoringa i školovanja u speleološkim objektima na području Hrvatske, HPS je kao nositelj za sve članice Komisije koje su uključene u statusu izvođača, od ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša pribavio sva potrebna dopuštenja. Tijekom 2022. ukupno je provedeno 550 speleoloških istraživanja i monitoringa, pri čemu je istraženo više

od 6700 metara dubine i više od 19 kilometara duljine.

Od važnijih speleoloških rezultata u 2022. treba izdvojiti istraživanja u Jamskom sustavu Crnopac, u okviru kojih je novoistraženo 3,5 km kanala. Duljina sustava sada iznosi gotovo 59 km, a dubina je 828 metara. U jami Duša dosegnuta je duljina od 2,7 km. Budući da je ta jama samo desetak metara tlocrtno udaljena od jamskog sustava Crnopac, izgledna je mogućnost spajanja tih dvaju speleoloških objekata. Na ekspediciji u jami Nedam na sjevernom Velebitu dosegnuta je nova dubina od 1335 m, čime je to postala druga najdublja poznata jama u Hrvatskoj te 27. najdublja na svijetu. U jami su provedena zahtjevna speleoronilačka istraživanja. Na speleološkoj ekspediciji kod izvora Cetine nastavljena su istraživanja u Rudelića špilji, Kotluši i Gornjoj Tutićevoj špilji. U ekspediciji na području srednjeg Velebita istraženo je 33 jama, među kojima je najveći rezultat jama Crnopolis, duboka 210 metara, s perspektivom za još veću dubinu. U ekspediciji na Sniježnici istraženo je i topografski snimljeno 28 novih speleoloških objekata.

Aktivno se sudjelovalo u ekološkoj speleološkoj inicijativi Čisto podzemlje, a prikupljene informacije o onečišćenim speleološkim objektima u Hrvatskoj dostupne su na Biportal. U organiziranim su akcijama čišćenja iz 17 jama izvučena 63 kubična metra otpada. Komisija je aktivno sudjelovala i u izradi Katastra speleoloških objekata, koju provodi Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja (sada je u Katastru ukupno 4991 speleološki objekt, uključujući 4122 unesena prema rezultatima provedenih istraživanja, 439 na provjeri i 430 unesenih prema podacima iz literature). Redovito su se ažurirale web-stranice i u Hrvatskom planinaru objavljivale obavijesti o važnijim akcijama. Trideseta obljetnica pogibije Ozrena Lukića obilježena je izložbom, serijom predavanja, postavljanjem spomen ploče na Hrvatskom geološkom institutu te pohodom na Velebit.

Speleolozi se educiraju na speleološkim školama, seminarima i skupovima. U 2022. bilo je za školovanje licencirano ukupno 290 članova. Provedeno je ukupno devet škola, na kojima je 88 polaznika steklo naziv »speleološki pripravnik«.

Polaganjem ispita dvoje članova steklo je naziv »speleolog«, a dvoje naziv »instruktor speleologije«. Održani su stručni seminari o zaštiti prirode i speleoloških objekata, o digitalnom topografskom snimanju speleoloških objekata, o tehnikama speleospašavanja i o znanstvenim istraživanjima u speleološkim objektima. Organiziran je također i okrugli stol o geobaštini, georaznolikosti i speleološkim objektima. Skup speleologa Hrvatske, s brojnim predavanjima i radionicama, održan je u Samoboru, a trajao je tri dana. Rezultati speleoloških istraživanja predstavljani su na 18. Speleološkom kongresu UIS-a u Francuskoj.

Komisija za alpinizam održala je dva sastanka te izabrala novo vodstvo. Komisija je pružala potporu klubovima i odsjecima koji su organizirali ljetne i zimske alpinističke škole u skladu s programima HPS-a. U Paklenici je održan seminar i ispit za voditelje ljetne alpinističke škole, a na Okiću ispit za stručni naziv »alpinist«. Članovi Komisije prisustvovali su slovenskom ispitu za alpiniste te je dogovorena daljnja suradnja s Komisijom za alpinizam PZS-a. Sudjelovalo se također na državnom natjecanju u dry toolingu u Sloveniji, UIAA lednopenjačkom kampu u Francuskoj te na natjecanjima europskoga kupa u lednom penjanju u Češkoj. Održani su minikamp na Kozjaku i ljetni alpinistički kamp »Moje prve Alpe« u Sloveniji. Pet naših članica sudjelovalo je na RHM međunarodnom kampu alpinistica i penjačica u Gozd Martuljku u Sloveniji. U listopadu je održan 12. Memorijalni alpinistički logor Glavno da se klajmba na Biokovu, uz sudjelovanje gosta predavača Paola Pezzolata i izložbu slika akademske slikarice Jelene Martinović u povodu 15. obljetnice Prve hrvatske ženske alpinističke ekspedicije Cho Oyu 2007. Sudjelovalo se također i na radionici i natjecanju u dry toolingu »Dry Ice Gmajna 2022«; tri su se člana natjecala u kategorijama lead i speed, a u natjecanju u navezama imali smo šest predstavnika. Nakon provedenih škola i ispita alpinistička je zajednica proširena za dva alpinista, 11 voditelja ljetne alpinističke škole i 48 mladih alpinista pripravnika.

Komisija za planinarsko skijanje održala je jednu sjednicu. Posebna pozornost u radu

Komisije posvećuje se usavršavanju i uvježbavanju tehnika vezanih uz sigurnost pri planinarskom skijanju. Početkom 2022. održana je u Austriji škola planinarskog skijanja, a krajem godine započele su pripreme i prijave za sljedeću školu planinarskog skijanja.

Komisija za školovanje pružala je planinarskim udrugama potporu u organiziranju i provođenju škola prema Pravilniku o školovanju u HPS-u i programima odgovarajućih vrsta škola. Komisija se redovito skrbila o registriranju i verificiranju dječjih, općih i viših planinarskih škola koje ispunjavaju uvjete. Za registraciju i verifikaciju svih vrsta škola koristi se računalni program koji uz statističke i druge pokazatelje omogućuje poimenično izdavanje i evidentiranje diploma HPS-a za polaznike koji su uspješno završili škole ili položili ispite. Na taj su način u 2022. u Savezu registrirane 132 razne škole a za njihove polaznike izdano je 2800 diploma. Za opće planinarske škole izdano je 1815 diploma, a za polaznike dječjih planinarskih škola 328 diploma. Uz njih je poslano 628 diploma za polaznike specijalističkih škola (alpinizam, speleologija, vodiči, markacisti, čuvari planinske prirode). Zanimanje članova za pohađanje škola bilo je i znatno veće, što svjedoči o zainteresiranosti za stjecanje znanja i vještina na školama i tečajima koji se provode prema programima HPS-a, kao i o kvaliteti programa i razvijenoj svijesti članstva o važnosti sigurnoga kretanja i boravka u planinama. Radi podizanja razine općih planinarskih škola u HPS-u, organiziran je i izveden stručni seminar za voditelje planinarskih škola te objavljen Metodički priručnik za voditelje i izvoditelje planinarskih škola.

Komisija za promidžbu i izdavačku djelatnost. Zahvaljujući preglednoj organizaciji velike količine praktičnih podataka, sadržaje na našim mrežnim stranicama koristi mnogo članova i drugih zainteresiranih za planiranje izleta, edukaciju i dobivanje obavijesti o akcijama HPS-a. Na stranici se redovito objavljuju novosti iz rada HPS-a te dopunjavaju i ažuriraju stranice s podacima. Na *webu* su također dostupni ažurni popisi udruga, planinarskih kuća, instruktora, vodiča, markacista, obilaznika HPO-a i dobitnika priznanja, a posebno je praktična Interaktivna planinarska karta Hrvatske. *Web*-stranica Saveza

www.hps.hr sadrži ukupno oko 50.000 stranica raznih obavijesti, zaključaka, zapisnika, bilješki, dokumenata i raznih drugih sadržaja, razvrstanih u gotovo 200 rubrika i podrubrika, te nekoliko stotina dosad objavljenih obavijesti, što je čini najcjelovitijim planinarskim internetskim sadržajem u Hrvatskoj.

Komisija se također skrbila o funkcioniranju mrežne aplikacije za evidenciju članstva u planinarskim udrugama. Od početka uporabe do sada zainteresiranost za rad u aplikaciji pokazalo je 60 planinarskih udruga. Facebook stranica funkcionirala je redovito i na njoj su se prenosile važne informacije vezane uz HPS i planinarenje općenito. Web HPS-a bio je potpuno funkcionalan i predstavljao je glavni prozor HPS-a u svijet. Tijekom ove godine nastavljen je rad na poboljšanju web-stranica (u pripremi je novi izgled web-trgovine). Objave na stranicama su učestale. Svim planinarskim društvima koja imaju prijavljene akcije u Kalendaru akcija šalju se ponude za objavom pohoda 15 dana prije pohoda te ponuda za objavom izvještaja nakon pohoda. Većina je društava prihvatila tu inicijativu te aktivno sudjeluje u formiranju objava. Časopis Hrvatski planinar redovito se objavljuje u tiskanom obliku i na internetu, gdje postoji kvalitetan pretraživač i digitalni arhiv tiskanih brojeva. Zidni kalendar za 2023. tiskan je u povećanoj nakladi. Za potrebe kalendara i objave izrađen je i objavljen kalendar akcija za sljedeću godinu. Radi se redovan dotisak pojedinih izdanja (Planinarski udžbenik, Hrvatska planinarska obilaznica). Komisija je pomagala i planinarskim udrugama u pripremi njihovih izdanja. Članovi Komisije i dužnosnici HPS-a redovito su sudjelovali u televizijskim i radijskim emisijama u kojima se govorilo o planinarstvu, a također su surađivali s elektroničkim i novinskim medijima u pripremi tema vezanih uz planine i planinarstvo.

Komisija za zaštitu prirode održala je tijekom godine tri sastanka, a kontinuirano se radilo na podizanju svijesti planinara i opće javnosti o pitanjima zaštite okoliša. Članovi Komisije, u suradnji s drugim dužnosnicima HPS-a, intenzivno su komunicirali i surađivali s ministarstvom nadležnim za zaštitu okoliša, ustanovama koje upravljaju zaštićenim planinskim

područjima i drugim organizacijama koje se skrbe o zaštiti okoliša. U suradnji s Javnom ustanovom Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje organiziran je i proveden tečaj za čuvare planinske prirode, a prigodom Međunarodnog dana planina 11. prosinca svečano su uručene diplome za čuvare planinske prirode. Komisija se osobito angažirala u zaštiti područja Tulovih greda na Velebitu i područja Ivanščice upozoravajući na neprihvatljivost inicijativa za uspostavu kamenoloma na tim mjestima. Sudjelovalo se također i u izradi planova upravljanja planinskim nacionalnim parkovima, parkovima prirode i drugim zaštićenim područjima. Članovi Komisije redovito su upozoravali i na učestalu pojavu vožnje motociklima i *quadovima* po planinarskim putovima, čime se oštećuju ti putovi, stvara buka te ugrožavaju oni kojima su ti putovi namijenjeni, a što je posebno neprihvatljivo u zaštićenim planinskim područjima. Komisija je također rješavala više pojedinačnih slučajeva devastacije planinske prirode te upućivala udruge i pojedince na pravilno postupanje u cilju zaštite prirode.

Komisija za povijest planinarstva kontinuirano se bavi prikupljanjem i obradom vrijednih, starih, planinarskih predmeta, literature i arhivske građe. Tijekom godine dovršeno je sortiranje, organiziranje i evidentiranje arhivske građe u sjedištu HPS-a. Zahvaljujući provedenoj inventarizaciji, cjelokupna arhivska građa o razvoju planinarstva sada je lako pretraživa i dostupnija svim zainteresiranim udrugama i pojedincima.

Komisija za priznanja održala je tijekom godine sedam sastanaka i obradila svih 76 pristiglih zahtjeva iz 17 planinarskih udruga. Za prijedloge koji su udovoljavali uvjetima iz Pravilnika o dodjeli priznanja dodijeljene su dvije plakete, 12 zlatnih, 14 srebrnih i 48 brončanih znakova HPS-a. Tijekom 2022. Komisija je zaprimila i obradila znatno manji broj zahtjeva nego prethodnih godina, najvjerojatnije zbog okolnosti pandemije koronavirusa. Komisija je tijekom godine započela s digitalizacijom obrazaca za dodjelu priznanja pohranjenih u arhivu HPS-a.

Komisija za statutarnu, kadrovsku i normativnu djelatnost. Tijekom godine izabrana je i imenovana nova pročelnica komisije.

Prema potrebi i postupajući u povodu zaprimljenih zahtjeva, Komisija je pregledavala i davala mišljenja i pravna tumačenja o ugovorima, pravilnicima i statutima naših članica te drugim dokumentima upućenima Uredu HPS-a, komisijama Saveza, Izvršnom odboru i Skupštini HPS-a. Komisija je bila osobito angažirana u pripremi pravilnika i ugovora HPS-a.

Hrvatska gorska služba spašavanja.

HGSS i njegovih 25 stanica članice su našeg Saveza, a u HGSS-u djeluje gotovo tisuću članova HPS-a. Služba ima vrlo visoko društveno uvažavanje i nezamjenjivo mjesto u sustavu nacionalne sigurnosti. Uz to što obavljaju izrazito humanu djelatnost spašavanja unesrećenih na najraznovrsnijim terenima, gdje se mogu učinkovito koristiti spašavateljska oprema, tehnika i iskustvo gorskog spašavanja, članovi HGSS-a izravno pridonose radu naše planinarske udruge stalnim sudjelovanjem u edukaciji članova HPS-a, radom u osnovnim planinarskim udrugama i na druge načine. Uz redovnu djelatnost spašavanja i zbrinjavanja unesrećenih, u protekloj se godini HGSS osobito angažirao na uređenju i opremanju planinarskih skloništa ključnih za sigurnost boravka u našim planinama, a to će nastaviti činiti i dalje.

Zaključak. Rezultati naših stručnih djelatnosti u 2022. opisani su detaljnije u izvješćima što su ih komisije dostavile Uredu HPS-a, a u ovom pregledu preneseni su samo njihovi skraćeni sažetci. Postignuća navedena u ovom izvješću daju čvrsto uporište za ukupnu ocjenu da je HPS uspješno ispunjavao svoje ciljeve i zadaće te ostvario mnogo vrijednih rezultata na svim poljima svojega djelovanja. Sve to proizlazi ne samo iz dobre organiziranosti Saveza, već ponajprije iz angažiranja velikog broja članova koji kontinuirano i nesebično daju svoj doprinos organiziranom hrvatskom planinarstvu, na korist i zadovoljstvo svih onih koji vole planine i planinarenje.

Svim dužnosnicima, pročelnicima i članovima komisija, zaposlenicima HPS-a, suradnicima te planinarskim udrugama, njihovim vodstvima i svim planinarima u HPS-u zahvaljujemo na njihovom djelovanju u planinama i u podzemnom svijetu te na zalaganju u protekloj godini.

Godišnje nagrade HPS-a

Izvršni odbor HPS-a svake godine odlučuje o dodjeli godišnjih nagrada udrugama, akcijama i pojedincima koji su se istaknuli svojim rezultatima u HPS-u u tekućoj godini. Na temelju praćenja rada tijekom cijele 2022. i obrazloženja iz kojih je vidljiv konkretan doprinos organiziranom planinarstvu u protekloj godini, Izvršni je odbor HPS-a na svojoj 19. sjednici odlučio o dodjeli godišnjih nagrada HPS-a za 2022. godinu.

Najbolja planinarska udruga

U kategoriji najbolje planinarske udruge Izvršni odbor odlučio je nagraditi planinarsko društvo koje se istaknulo u ovoj godini uzornim radom u svim djelatnostima kojima se bave njegovi članovi. To osobito uključuje planinarski rad s djecom i mladima, angažman u planinarskom školovanju, zaštiti prirode, provođenju međunarodnih projekata, organiziranje brojnih društvenih izleta i turau Hrvatskoj i inozemstvu te suradnju s brojnim društvima iz Hrvatske i Slovenije. Rad Društva prepoznatljiv je u cijeloj Hrvatskoj, a i mnogo šire. Najbolja planinarska udruga je **Hrvatsko planinarsko društvo Gorštica, Zagreb.**

Najbolji društveni rad u planinarskoj udruzi

Nagrada se dodjeljuje planinarki koja angažirano vodi jedno od najvećih planinarskih društava u Hrvatskoj, sudjeluje u svim aktivnostima toga društva te potiče organiziranje izleta, tura i pohoda te sudjelovanje članova društva u raznovrsnim aktivnostima HPS-a. Ove godine, uz sve redovne poslove, osobito se angažirala na poslovima obnove krovista i pročelja planinarskog doma Umberto Girometta, najvećeg planinarskog objekta u Hrvatskoj koji nije dostupan vozilom. Nagrada za najbolji društveni rad u planinarskoj udruzi dodjeljuje se **Ivani Radonić, prvoj predsjednici HPD-a Mosor iz Splita.**

Najbolje organizirana akcija

U kategoriji najbolje organizirane akcije nagrada se dodjeljuje za pripremu i izvedbu središnje godišnje planinarske manifestacije kojom se povezuju planinari iz cijele Hrvatske te se popularizira planinarstvo. Ove se godine na toj tradicionalnoj akciji okupilo oko 1000 sudionika, a sve je bilo organizirano i izvedeno na ugodan i uzoran način. Nagrada za najbolje organiziranu akciju u HPS-u dodjeljuje se **HPD-u Vrgorac za organiziranje Dana hrvatskih planinara 2022.**

Najbolji dužnosnik HPS-a

Nagrada za najboljeg dužnosnika HPS-a u 2022. dodjeljuje se za uzoran angažman na čelu Komisije za vodiče. Kvalitetno organizirani i izvedeni tečaj, seminari, ispiti, sastanci i brojne druge aktivnosti, kao

i dobri rezultati proizašli su iz doslovno svakodnevnog angažmana na organizacijskim poslovima u Komisiji za vodiče. Nagradu prima pročelnica Komisije za vodiče **Karoline Supina Vrabec**.

Najveći planinarski uspjeh

Najveći planinarski uspjeh u 2022. bilo je speleoronjenje u jami Nedam na ekspediciji »Nedam 2022«. U okviru speleološkog istraživanja u organizaciji Speleološkog odsjeka PDS-a Velebit i Komisije za speleologiju HPS-a speleolozi su uspjeli otkriti nove podzemne prostore i produbiti naša saznanja o velebitskom podzemlju. Nagrada za najveći pojedinačni uspjeh u 2022. dodjeljuje se speleoronionicima **Marku Rakovcu i Dini Groziću**.

Najbolji rad s mladima

U kategoriji u kojoj se nagrađuje planinarski rad s djecom i mladima Izvršni odbor odlučio je nagraditi djelovanje jednog planinarskog kluba iz Hrvatskog zagorja. Zahvaljujući angažmanu njegovih članova, u rad toga kluba uključilo se mnogo djece i mladih, što je dalo nov zamah planinarstvu u gradu koji ima dugu i veliku tradiciju planinarstva. Osobito je značajno to što planinarski rad s djecom ne obuhvaća samo osnovne škole iz grada Ivanca, nego i iz brojnih sela u njegovoj okolici. Za najbolji rad s djecom i mladima Izvršni odbor HPS-a nagrađuje **Planinarski klub Ivanec**.

Najveći doprinos planinarskoj publicistici

Izvršni odbor odlučio je nagraditi dva izdanja koja predstavljaju izuzetan doprinos planinarskoj publicistici.

Nagrada se dodjeljuje za knjigu **Prvih sedamdeset godina PD-a Opatija**, u kojoj su vrlo detaljno, na visokoj akademskoj razini, obrađeni razvoj i dosezi planinarstva u Opatiji. Nagradu za doprinos planinarskoj publicistici primaju članice PD-a Opatija i autorice knjige **Ivana Eterović i Tina Ružić**.

Izvršni odbor odlučio je također nagraditi i knjigu kojom je na pregledan način obrađena i predstavljena vrlo bogata povijest planinarstva u Istri. Za knjigu **145 godina planinarstva u Istri**, koja je tiskana u izdanju Istarskog planinarskog saveza, nagrada se dodjeljuje priređivaču i uredniku **Vladimiru Rojniću**.

Najbolja web-stranica

Web-stranice važno su ogledalo rada i prozor u svijet svake udruge. Nagrada za najbolju web-stranicu u 2022. dodjeljuje se stranici koja se ističe preglednošću i ažurnošću planinarskih sadržaja i praktičnih informacija. Najbolja je web-stranica **www.pd-kamenjak.hr**
PD-a Kamenjak, Rijeka

Najbolja planinarska kuća

Godišnja nagrada za najbolju planinarsku kuću dodjeljuje se relativno novom planinarskom objektu koji se ističe kvalitetnom izvedbom i uzornim uređenjem, a svime time omogućeni su znatno bolji uvjeti za posjećivanje najvišeg vrha Hrvatske. Najbolja je planinarska kuća u 2022. **planinarsko sklonište Zlatko Prgin na Dinari** kojim upravlja **HPK Sveti Mihovil iz Šibenika**.

Najbolji upravljač planinarske kuće

Najbolji upravljač planinarske kuće je brojem članova maleno ali dobro organizirano društvo koje se skrbi o planinarskoj kući na krajnjem zapadnom dijelu Hrvatskog zagorja. Povod i razlog za dodjelu nagrade je niz dobro organiziranih i izvedenih radnih akcija uređenja planinarske kuće Cesargrad i njezinog okoliša te cjelokupna briga o prihvatu planinara. Najbolji upravljač planinarske kuće je **HPD Cesargrad, Klanjec**.

Najbolji domaćin planinarske kuće

U kategoriji najboljeg domaćina planinarske kuće nagrada se dodjeljuje obitelji koja se skrbi o planinarskom domu Bijele stijene u Tuku u Gorskom kotaru. Nagrada se dodjeljuje za srdačnost u prihvatu planinara, kao i za angažman na obnovi i poboljšanju uvjeta u kući. Nagradu primaju **Nikolina Horjak Vilić i Kristijan Vilić**.

Najbolji doprinos markacističkoj djelatnosti

Za doprinos uređivanju planinarskih putova i djelatnosti markacista Izvršni odbor nagrađuje člana Komisije za planinarske putove i povjerenika koji se skrbi o putovima na području Primorja i Gorskog kotara. Zapažen je njegov angažman u radu Komisije, kao i stručna podrška u terenskom obilasku putova s predstavnicima Ministarstva turizma i sporta u pripremi opsežnog projekta uređenja planinarske infrastrukture. Nagrada se dodjeljuje **Matiji Periću**.

Najbolji vanjski suradnik

Izvršni odbor odlučio je u kategoriji »Najbolji vanjski suradnik« nagraditi izdavačku kuću specijaliziranu za planinarsku i putopisnu literaturu, koja je osmislila i uspješno organizirala atraktivan festival posvećen knjigama o planinama. Festival je organiziran u Samoboru te u Samoborskom i Žumberačkom gorju, pod imenom Brdo knjiga, a okupio je više stotina ljubitelja planina i planinarenja. Najbolji vanjski suradnik je izdavačka kuća **Libricon d.o.o.**

Iskorak u unaprjeđenju planinarske infrastrukture

Ministarstvo turizma i sporta i HPS sklopili Sporazum o dugoročnoj suradnji na razvoju i održavanju planinarske infrastrukture u funkciji turizma

Alan Čaplar, glavni tajnik HPS-a

U svrhu poboljšanja planinarske infrastrukture kao dijela javne turističke infrastrukture Ministarstvo turizma i sporta i Hrvatski planinarski savez sklopili su 15. prosinca 2022. Sporazum o dugoročnoj suradnji na razvoju i održavanju planinarske infrastrukture u funkciji turizma i Ugovor o provedbi projekta uređenja i opremanja planinarske infrastrukture. Sporazum i ugovor potpisali su ministrica turizma i sporta dr. sc. Nikolina Brnjac i predsjednik HPS-a Darko Berljak.

Planinarsku infrastrukturu u Hrvatskoj čini razgranata mreža od preko 6500 kilometara obilježenih planinarskih putova te 160 planinarskih domova, kuća i skloništa, o kojima skrbe Hrvatski planinarski savez i 342 udruge članice Saveza. Ta infrastruktura ima osobitu važnost ne samo za otprilike 40.000 registriranih planinara, nego i za mnogo širi krug posjetitelja koji dolaze u planine radi zdravlja i rekreacije, uključujući i sve veći broj izletnika i turista iz Hrvatske i inozemstva. U cilju poboljšanja planinarske infrastrukture kao važnog dijela javne turističke infrastrukture u Republici Hrvatskoj, a imajući u vidu potrebu da se za sve njih osigura najveća moguća sigurnost pri kretanju i boravku u hrvatskim planinama, HPS je pripremio opsežan projekt uređenja planinarske infrastrukture u Republici Hrvatskoj te u njemu iskazao potrebe za ulaganja u obnovu i održavanje registrirane planinarske infrastrukture. Na temelju toga projekta i danih obrazloženja, za provedbu aktivnosti Ministarstvo turizma i sporta odobrilo je sredstva u visini od 3,230.000,00 kuna / 428.694,67 eura. Riječ je o namjenskim sredstvima iz Državnog proračuna Republike Hrvatske, osiguranim na poziciji Ministarstva turizma i sporta za obnovu i održavanje registrirane planinarske

infrastrukture – planinarske putove, objekte i prateće sadržaje koji se koriste u funkciji turizma.

Zastupajući interes planinarskih udruga i njihovog članstva HPS kontinuirano na svim razinama ističe da je planinarska infrastruktura ujedno i izrazito značajna javna infrastruktura. Važno je pritom imati u vidu da je većina planinarskih objekata vlasništvo Republike Hrvatske ili jedinica lokalne uprave, i da su markirani planinarski putovi svojevrsni nastavak javne prometne infrastrukture u planinskim područjima. Štoviše, budući da su mnoga planinska područja ujedno zaštićena kao nacionalni parkovi i parkovi prirode (Sjeverni Velebit, Paklenica, Risnjak, Velebit,

Obnova markacija na južnom Velebitu

Učka, Biokovo, Papuk, Medvednica, Žumberak i Samoborsko gorje, odnedavno i Dinara), planinarski putovi i objekti ujedno predstavljaju i ključnu posjetiteljsku infrastrukturu tih parkova.

Isto tako, HPS redovito naglašava da je bitno obilježje svih oblika planinarske infrastrukture potreba za kontinuiranim održavanjem jer su putovi i objekti u nepovoljnim planinskim uvjetima pojačano izloženi propadanju. Osim vremenskih okolnosti u zimskom dobu godine, znatan izazov predstavlja i njihova udaljenost od urbanih središta i prometnica te od druge komunalne infrastrukture. Poseban izazov predstavlja održavanje i uređivanje planinarskih putova, o kojima desetljećima redovito brinu planinarske udruge i planinari markacisti, najčešće vlastitim radom i vlastitim sredstvima. Planinarski putovi zahtijevaju redovito i sustavno održavanje i opremanje planinarskom signalizacijom kako bi se omogućilo sigurno i ugodno kretanje za sve korisnike putova. Upravo zato, unatoč svim poteškoćama i izazovima, a imajući u vidu činjenicu da je funkcionalna infrastruktura važan preduvjet za sigurnost planinarenja, Hrvatski planinarski savez i planinarske udruge kontinuirano ulažu velike napore i sredstva u održavanje i unaprjeđenje infrastrukture u hrvatskim planinama.

Glavne aktivnosti su:

- Obnova, uređenje i opremanje registriranih planinarskih putova i planinarskih obilaznica
- Uređenje i opremanje planinarskih skloništa
- Uređenje i opremanja vidikovaca u planinskom okruženju
- Opremanje planinarskih domova spremnicima za opskrbu vodom, stanicama za praćenje meteoroloških i bioloških pojava i protupožarnim nadzornim sustavima
- Opremanje sanitarnih čvorova u planinarskim domovima
- Ažuriranje i unaprjeđenje funkcionalnosti Registra planinarskih putova, obilaznica i markacista s pratećim sadržajima
- Prikupljanje i dostavljanje podataka o javnoj turističkoj infrastrukturi u dijelu koji se odnosi na planinarske putove i obilaznice sukladno Pravilniku o javnoj turističkoj infrastrukturi
- Edukacija za markaciste i druge izvoditelje radova na planinarskoj infrastrukturi

- Stručna organizacijska i administrativna potpora za upravljanje planinarskom infrastrukturom

Hrvatski planinarski savez, uključujući 342 planinarske udruge članice Saveza, raspolaže kvalitetnim i dobro organiziranim stručnim organizacijskim i kadrovskim kapacitetima potrebnim za provedbu navedenih aktivnosti. Značajno je istaknuti da Savez također raspolaže potrebnim iskustvima u provedbi projekata na domaćoj i međunarodnoj razini, te u svim svojim djelatnostima i na svim razinama osobito inzistira na odgovornom namjenskom i transparentnom korištenju sredstava. U pripremi Sporazuma i potpore za uređenje planinarske infrastrukture koja će se realizirati posredstvom Hrvatskog planinarskog saveza Ministarstvo turizma i sporta pribavilo je mišljenje i suglasnost Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Programsku osnovu za provođenje aktivnosti Hrvatskog planinarskog saveza na uređenju planinarske infrastrukture u Republici Hrvatskoj predstavljaju brojni programski i analitički dokumenti usvojeni odlukama Skupštine i Izvršnog odbora kao najviših tijela HPS-a: Strategija razvoja hrvatskog planinarstva (2015.), Program rada Hrvatskog planinarskog saveza (2019.), Usporedna analiza razvijenosti planinarske infrastrukture (2020.), Knjiga standarda signalizacije na planinarskim putovima (2020.), Analiza Status, izazovi i perspektive upravljanja planinarskim domovima, kućama i skloništim u hrvatskim planinama (2021.) i Operativni program upravljanja planinarskom infrastrukturom (2022.).

Jedinstvene nadležnosti i zadaće Hrvatskog planinarskog saveza za organiziranu skrb o planinarskim putovima također su uređene javnim aktima Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja (prije Ministarstvo zaštite okoliša i energetike) i Ministarstva turizma i sporta Republike Hrvatske, i to Pravilnikom o jedinstvenom vizualnom identitetu zaštićenih područja u Republici Hrvatskoj (NN 81/2020) i Pravilnikom o javnoj turističkoj infrastrukturi (NN 136/2021). Potreba za organiziranim i održivim upravljanjem planinarskom infrastrukturom iskazana je također u Strategiji razvoja održivog turizma do 2030. godine, najvažnijem strateškom dokumentu

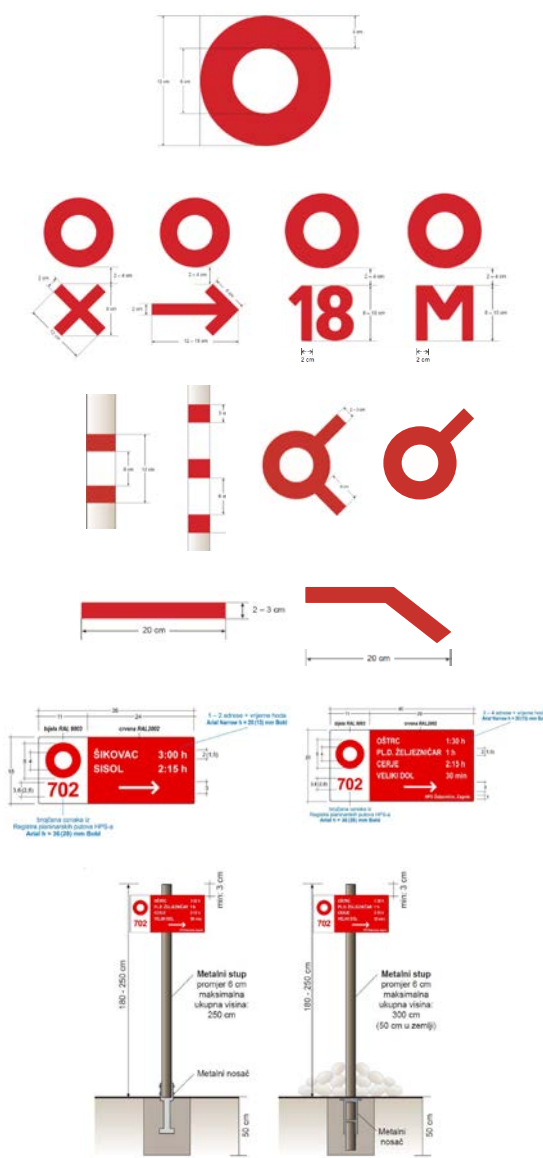
hrvatskog turizma. Provedba aktivnosti uređenja planinarske infrastrukture usmjerena je na ostvarivanje svih četiriju strateških ciljeva Strategije: cjelogodišnji i regionalno uravnoteženiji turizam; turizam uz očuvan okoliš, prostor i klimu; konkurentan i inovativan turizam te otporan turizam.

Uporište za uređenje planinarske infrastrukture također predstavlja krovna Nacionalna razvojna strategija do 2030. godine. Strategijom je posebno naglašena važnost unaprjeđenja zdravog i aktivnog života građana kroz sport i rekreaciju, a u vezi s time izričito se navodi nužnost promidžbe i ulaganja u planinarske sadržaje i infrastrukturu: »S ciljem poticanja zdravog i aktivnog života promovirat će se biciklistički i planinarski sadržaji i povezana infrastruktura te će se ulagati u njih.« (Nacionalna razvojna strategija do 2030. godine, str. 77).

Unatoč važnosti planinarskih putova i objekata i unatoč stalnom povećanju broja posjetitelja hrvatskih planina dosad u Republici Hrvatskoj nije bio uspostavljen stabilan, održiv i učinkovit model ulaganja javnih sredstava u planinarsku infrastrukturu. HPS se snažno angažirao da se u strateške dokumente i javne akte unesu odredbe koji daju jasno određenje o promoviranju planinarskih sadržaja i ulaganjima u planinarsku infrastrukturu, te predstavljaju čvrsto uporište za unaprjeđenje planinarske infrastrukture kao dijela javne turističke infrastrukture u Republici Hrvatskoj.

Djelatnost HPS-a i planinarskih udruga članica HPS-a izravno je usmjerena na potporu svim vrstama planinarskih sadržaja te stvaranje uvjeta za siguran i ugodan boravak u prirodi svih onih koji posjećuju planine radi zdravlja i rekreacije. Ta vrsta ulaganja ujedno je i oblik prijeko potrebne potpore održivom razvoju brdsko-planinskih područja. Te činjenice predstavljaju kvalitetnu osnovu za potporu Ministarstva turizma i sporta za aktivnosti kojima planinarske udruge doprinose razvoju turizma u planinama.

Projekt uređenja i opremanja planinarske infrastrukture predstavljen je na sastanku održanom u subotu 10. prosinca 2022. u sjedištu HPS-a. Na sastanku su sudjelovali članovi, povjerenici i suradnici komisija za planinarske putove i objekte te predsjednici i markacisti voditelji iz svih najvećih planinarskih udruga i udruga koje su najviše

Standardizirana planinarska signalizacija

angažirane u obnovi i uređenju planinarske infrastrukture.

Hrvatski planinarski savez uputit će svim planinarskim udrugama putem službene elektroničke pošte detaljne informacije i upute o načinu realizacije projektnih aktivnosti, kao i obrasce za prikupljanje iskaza potreba za ulaganja u planinarsku infrastrukturu i za izvješćivanje. Pozivamo planinarske udruge da redovito prate informacije i da svojim angažmanom doprinesu uspješnom ostvarenju ciljeva projekta.

Od Ždrilskoga do Jurilina kuka

Greben, podnožje, vode i putovi

dr. Raul Horvat, Zagreb

Kad me znanci ili manje iskusni planinari pitaju koji je najbolji način da se upozna Velebit, obično odgovaram da se na takvo pitanje ne može dati precizan i jednoznačan odgovor. Ali nerijetko odgovaram i tvrdnjom da prolaskom od Oltara do Paklenice VPP-om – sasvim sigurno nije! Baš kao što nakon vožnje autocestom između naplatnih postaja Kikovica i Demerje ne možete tvrditi da ste upoznali predjele Hrvatske koji se prostiru između Rijeke i Zagreba. Čak i tvrdnju koju možemo naći na mrežnim stranicama HPS-a, da VPP vodi »kroz najzanimljivije predjele uzduž najljepše hrvatske planine«, dobri će poznavatelji Velebita držati dvojbenom.

Postoji izreka da jedan ljudski vijek nije dovoljan da se upozna planina Velebit. Pregolem je, jedan čovjek ne može sve proći. I zato dr. Radivoj Simonović u svojem rukopisu »Velebit: najlepša planina hrvatska« kaže da ćemo Velebit upoznati tek viribus unitis! U prijevodu s latin-skoga: »zajedničkim snagama«!

Više od 99 % planinara koje susrećem na pojedinim mjestima uzduž VPP-a ondje su jer prelaze ili cijeli VPP ili pojedine dionice. Planinarska skloništa na tom putu služe im ili za kratkotrajnu okrijepu ili kao jednokratno prenočište nakon prethodnoga napornog dana. Ne sjećam se da me je itko od njih, gledajući lijevo ili desno od staze, upitao: »Kako se zova ona glavica?«, »A što je iza

Ždrilski kuk i Plančice sa Šupljeg kuka

RAUL HORVAT

Rastovci i Ogradica

nje?«, »Kako se zove onaj dolac u dubini?«, »Kako se zove onaj kuk što se vidi u daljini?« ili slično. Držim da bi planinari trebali snažnije promovirati dvodnevni ili višednevni boravak u planinarskim skloništima na VPP-u, radi boljeg i dubljeg upoznavanja planine. Novoizgrađena, moderna skloništa, kao što su ona na Ždrilu i u Šugarskoj dulibi, idealna su za tu svrhu. Iz iskustva znam da planinari koji tako koriste planinarska skloništa planinu dožive mnogo dublje i sveobuhvatnije od onih koji pravocrtno, »zavezanih očiju«, žure da »odrade« velebitsku transversalu. Dobro je ponekad »stati na loptu« jer i u planinarenju nerijetko vrijedi pravilo »manje je više«.

U ovom ću prikazu, na jednom primjeru, pokušati detaljnije ilustrirati to što je rečeno u uvodu. Vjerujem da svatko tko iz mračnih dubina Ramina korita skrene s VPP-a na primorsku padinu osjeti kratkotrajno olakšanje kada kroči na slikovito, travnato sedlo Ždrilo. To je samo kratkotrajno olakšanje jer je s toga mjesta vidik i dalje skučen. No oni planinari koji se od skloništa, po stijenama, i prateći markaciju, strmo uspnu na vrh Ždrilskoga kuka (1165 m), iznenada dobiju perspektivu cijele primorske padine

Velebita u duljini od dvadesetak kilometara, od Karlobaga pa sve do Krišca.

Upravo je sklonište na Ždrilu idealno kao uporište za upoznavanje toga nemalog dijela Velebita. S vrha Ždrilskoga kuka širi se prema sjeverozapadu nesmetan vidik na neprekinut niz kukova, vrhova, glavica i stjenovitih grebena: od Vlaka (1132 m), Perina kuka, Panosa (1064 m), Škara, Razvršja i Trovrha do Žutina pleća (815 m). Niz se potom strmo ruši do dolaca Konjskog, Tampoljevca i Bile seline, koji svi opet konvergiraju prema Trubaji, zavoju na magistralnoj cesti Oštarije – Karlobag, koji je u prošlosti označavao (a i danas označava) izlazak iz vrleti Velebita u »civilizaciju«.

Među grebenima se skrivaju veliki i travnati Burni dolci te oveći Perin dolac, koji je već posve blizu Ždrilu. Nekoliko je manjih travnatih dolaca i na području Razvršja i Škara. Ugaženih putova na tom području nema jer su i oni malobrojni već odavna dobro zarasli i stoga danas neupotrebljivi. Dok stojite na vrhu Ždrilskoga kuka, podno vaših nogu ljeskaju se veliki dolci Javorovac i Rudelić – Rastovci (Rastovci) te omanji dolac Ogradica, koji se nekako ugurao između njih.

Pogled na greben Ždrilski kuk – Šuplji kuk – Jurilin kuk preko Raminog korita

Vjerujem da će planinare sklone pustolovinama više privući pogled na suprotnu (jugoiistočnu) stranu, na koju se greben u svojoj veličanstvenoj vrletnosti nastavlja prema Šupljem (1122 m) i Jurilinom kuku (1044 m). Jednom sam već ispenjao Šuplji kuk, sa suprotne strane i po zimskom vremenu i magli, i nije to bilo ugodno iskustvo. Šuplji je kuk dobio ime po 40 metara širokoj šupljini, koja od vrha grebena okomito prolazi sve do njegova podnožja. Po gustoj sam magli morao biti krajnje oprezan, da ne upadnem u taj strašan ambis. Kuk krasi izvanredno strme i nepristupačne padine, kako ona prema Kupusovoj dolini u Raminom koritu tako (još i više) i ona primorska prema markiranom putu Ždrilo – Rastovci. Toga je dana silazak sa Šupljega kuka na primorsku stranu bio i više nego opasan, no osim ugruvanosti, drugih ozljeda srećom nisam zadobio. Netom prije silaska s toga kuka magla se nakratko raskinula pa sam ugledao ovelu travnatu padinu na grebenu, dalje prema Ždrilskom kuku. Odmah sam je prozvao Plančice. Znao sam

da se onamo moram vratiti po ljepšem vremenu jer je toga dana bilo previše riskantno da ih pokušam dohvatiti sa Šupljega kuka.

Na Šuplji se kuk nastavlja, u jugoistočnom smjeru, Jurilin kuk, koji ima višu sjevernu te nešto nižu južnu glavicu. Uvalom između tih dvaju kukova prolazi markirani put Rastovci – Ramino korito. Zanimljivo, cijeli taj niz Ždrilski kuk – Šuplji kuk – Jurilin kuk izgleda mnogo vrletnije s mora, s Jadranske magistrale, nego preko Ramina korita, s nekog od vrletnih grebena koji s jugozapada zatvaraju Ružne drage.

Možete se zapitati može li se, u iole suvisloj turi, proći grebenom od vrha Ždrilskoga kuka sve do južne glavice Jurilina kuka. Nije lako, ali može se, no odmah ističem upozorenje za one hrabrije planinare koji bi mogli biti zainteresirani za taj izazov: na prijelazu prema Šupljem kuku, na potezu duljine dvadesetak metara, prijelaz po glatkim stijenama može biti itekako opasan.

Silazim s vrha Ždrilskoga kuka po razlomljenim i gromadnim stijenama i kroz šikaru, vrlo

strmo dolje u dubinu. Nema recepta, svatko mora sam pronaći svoj put kroz taj labirint stijena i niske vegetacije. Prvi je odmor tek kad se dohvatimo stjenovita kompleksa koji se u potpunosti uzdigao iznad šume, s vrlo lijepim vidikom unatrag, na vrh Ždrilskoga kuka. Kako napredujemo po grebenu, Javorovac, koji je bio točno ispod nas, počinje se pomalo pomicati udesno, dok se sprijeda vidik sve više širi na Rastovce i Ogradicu. Odatle se Šuplji kuk vidi točno postrance, iz profila, s prijetećim orisom koji pomalo nalikuje na oštricu noža. Ponovno smo u šikari, i nakon probijanja od kojih 150 metara, već dotičemo gornji rub Plančica. Travnata padina duljine osamdesetak metara nagnuta je prema dnu vrtače, na kojem već caruje šuma visoke bukve. Na Plančicama nema nikakvih ljudskih tragova. No u samom dnu vrtače čeka nas iznenađenje – jama kojoj se ne vidi dno, neucrtana, nepoznata.

Marko Maras iz Kijca, vlasnik kuće u Javorovcu, kaže mi da se ta jama zove Crmušina. Međutim, nisam baš siguran da je Marko dobro razumio o kojoj sam ga jami pitao. Marko je otprije poznat planinarima, kada je svojedobno zbog nesuglasica s nekima od njih naredio da se izmjesti već markirani put Javorovac – Ždrilo. Prije više od deset godina Marko mi je pomogao pronaći špilju Gubovaču, koja se nalazi južno od poteza Javorovac – Uzelački Rastovci, na prilično nepristupačnoj lokaciji. Špilja je doduše unesena u zemljovide, no nalazi se na visini većoj od one

RAUL HORVAT

(Mali) Bukovi dolac s Jurilina kuka (sjeverna glavica)

na kojoj je ucrtana. Kao orijentir, Marko mi je spomenuo manju japnenicu koja bi se trebala nalaziti u blizini špilje. Japnenice su ustvari vapnenice, male, vapnenačke, šumske stijene koje su se koristile za pečenje živog vapna.

Kad sam već pomislio da tražim na pogrešnom mjestu, ugledao sam tu japnenicu, od koje je bilo još dobrih stotinjak metara uzbrdo do otvora Gubovače. Na nekoliko metara od otvora špilje nalazi se i otvor jame, širok oko jednog metra, kojoj se ne vidi dno.

Marko Maras i Jure Milković tvrde da u području iznad Kijca ima još zanimljivih špilja. Za jednu Marko kaže da je dugačka gotovo stotinu metara, dok Jure spominje onu u kojoj se osjećamo »kao da smo u kuhinji« dok je obasjana sunčevim zrakama. I eto, ponovno se vraćam na uvodna razmatranja, gdje se govori da jedan čovjek ne može sam sve proći. No, tko zna, uskoro idem u mirovinu pa ću možda imati više vremena da pronađem i obidem te špilje.

Od dna vrtače u kojoj se nalazi ona nepoznata jama započinje ujedno i najteži dio te grebenske ture. Vrlo strmo, po razlomljenim stijenama, pokušavamo dohvatiti vršni greben Šupljega kuka. No prije izlaska na vršni greben čeka nas prepreka. Stijene se iznenada razmiču

RAUL HORVAT

Javorovac

RAUL HORVAT

Jurilin kuk

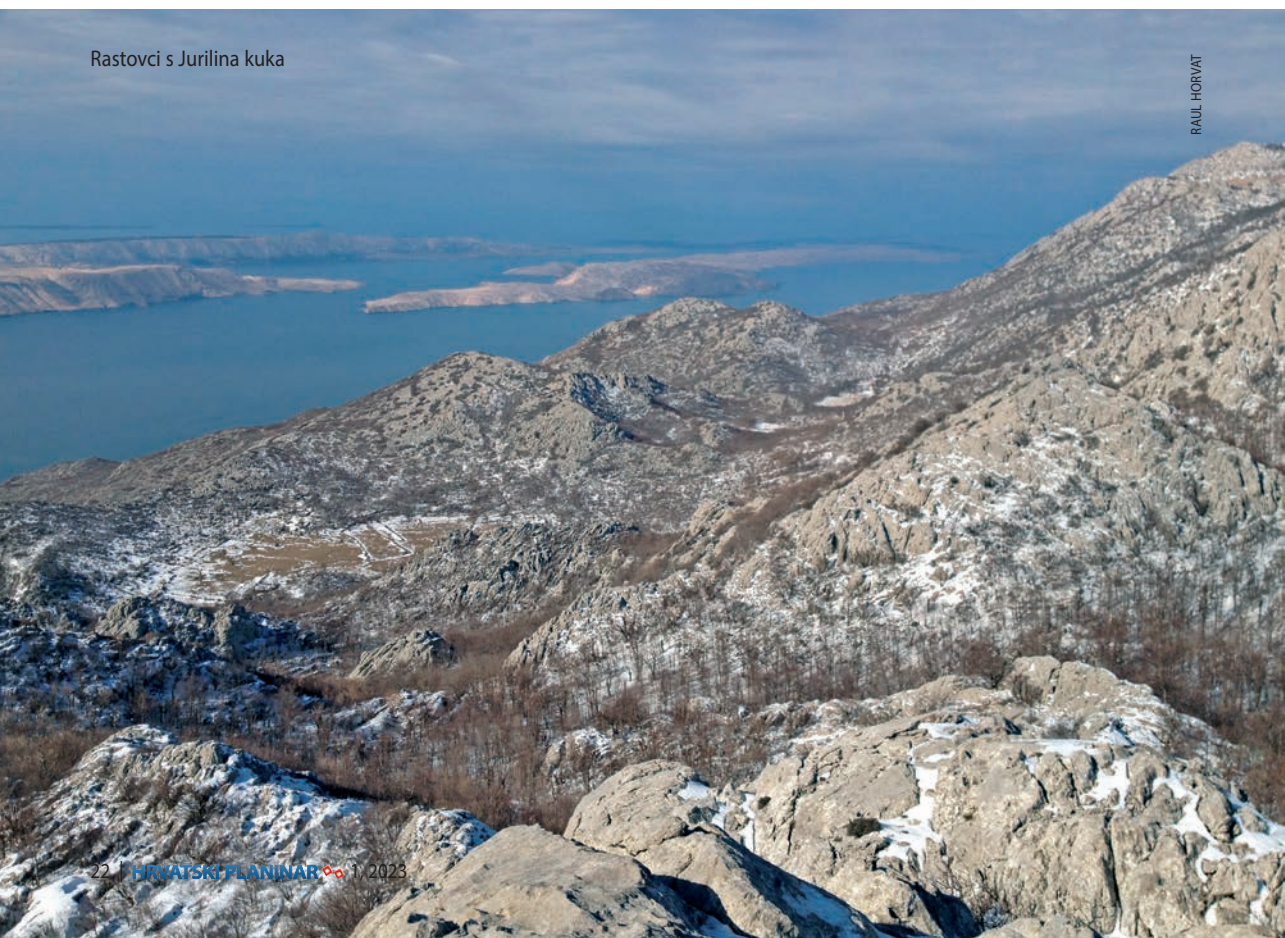
i zaobljavaju, i to baš na dijelu na kojem se ne može sići s grebena i zaobići to mjesto. S tih je problematičnih stijena prekrasan vidik unatrag na Plančice i Ždrilski kuk. Kada i ako, po principu »snađi se kako znaš«, uspijemo proći to

mjesto, vrlo brzo stižemo do ruba jame šupljače. Nagnemo li se preko ruba, vidjet ćemo kako svjetlo prodire s dna šupljine. Najviši je vrh Šupljega kuka još nekoliko stotina metara dalje grebenom od toga mjesta. S njega dominira vidik na Rudelić – Rastovce.

Napuštamo Šuplji kuk strmo se spuštajući po stijenama do markiranog puta, a zatim slijedi uspon do kamene glavice, s koje potom treba poduzeti završni uspon do sjeverne glavice Jurilina kuka. Odatle je lijep vidik na (mali ili Šikićev) Bukovi dolac u dubini. Jurilin je kuk prilično vrletan, pa se njegovim grebenom treba kretati vrlo oprezno. Vidik se sad otvara prema sjeveru na Milkovića kuk, dok se u smjeru pružanja kuka otvara, po prvi put, vidik na dijelove Dolca bukovog (na zemljovidima Bukovi dolac), najljepšega u tome dijelu Velebita.

Kad dosegneмо južnu glavicu Jurilina kuka, najbolje se s visina u podnožje spustiti tako da skrenemo malo udesno, do izolirane kote 1001. Ona se nadvila točno nad dočić Bevendić,

Rastovci s Jurilina kuka

RAUL HORVAT

Dolac bukovi

smješten odmah povrh Dolca bukovog, i to sjeverozapadno od njega. Dočić je danas već u cijelosti progutala šuma. Nakon silaska s kote 1001 možda nabasamo na dvije kamenice koje su se smjestile među stijenama, kojih 80-ak metara iznad puta što spaja Dolac bukovi i Bevendić. Veća je poznata kao Ptičja kamenica, a svoje ime duguje činjenici da se u njoj vole brčkati ptice.

Dolac bukovi nalazi se samo 500 metara od Milkovića peći, a do njega se od Peći dolazi ugaženim putom preko travnate Podpeći, i to silaskom od raskrižja za Bukovu dragu. Osim jedne lako uočljive kamenice, Podpeč krije i drugu kamenicu, koja je tako vješto skrivena među stijenama da je poznata samo dobrim poznavateljima toga područja. Dolac bukovi potpuno je ravna dna. Velik je kao dva nogometna igrališta i krasi ga lijep drvoređ, koji se pruža baš otprilike po njegovoj sredini. Stan Šime Rudelića iz Lukovog Šugarja na istočnoj strani dolca i pod velikim hrastovima još je bio pod krovom i u funkciji do prije nekih 10–15 godina, a onda se iznenada urušio. Ta je

pojava tipična za Velebit. Prolaziš pored dobro stojećeg stana i misliš kako će trajati još godina ili desetljećima, a onda se vratiš nakon samo nekoliko mjeseci i na tom mjestu ne zatekneš ništa osim hrpe srušenoga kamenja. Još jedan od pokazatelja surovosti te planine! Iza stana je neobično duboka kamenica puna vode, a još jedna, manja, nalazi se na sjevernom rubu dolca.

Pasionirani planinari koji žele istražiti taj lijep dolac, ne moraju se istim putem vraćati do markacije. Negdje sa sredine dolca, po njegovu sjevernom rubu, može se pronaći dobro utrput u stijeni koji vodi u sjevernom smjeru, izravno prema Raminom koritu. Put ubrzo ulazi u rijetku šumu visoke bukve i nakon petstotinjak metara spaja se na markirani put Milkovića peć – Šikić jatara. Sjecište putova 300 je metara dalje od ledine Zapeć, mjesta gdje ujedno i prestaje Turistička staza. Planinari koji se ne žure neka obrate pozornost na kučeljak koji se otprilike sa sredine toga puta vidi oko 70 metara u istočnom smjeru. Na visini od oko dva-tri metra nalazi se

Ptičja kamenica

RAUL HORVAT
RAUL HORVAT

Kamenica Fantastikus

kamenica pod pločom, puna vode. Izgradio ju je djed Paje Milkovića. Sve u svemu, vrlo lijepa i zanimljiva zaobilaznica za sve one planinare koji žele istraživati i upoznati nešto više.

Niska kosa koja s juga zatvara Dolac bukovi nudi vrlo lijepe vidike na vršni dio Velebita, ali i na Preslo (763 m), Tuntov dolac te na Orlov kuk, koji se svi odreda nalaze stubu niže od dolca. Pri samom kraju Bevandića račvište je putova: lijevi se krak spušta u Rudelić – Rastovce, a desnim se s istoka ulazi u Bukovi dolac. Budući da pašnjaci Rastovca i danas služe za napasanje goveda, lijevi se krak povremeno očisti. Put do Bukova dolca više je improvizacija, tipa oznaka u kamenu, no orijentacija je laka. Od račvišta se može ući i u tajanstvene Biljevine, skrivene između Bukova dolca i Rastovaca, s ljudskim tragovima i jednom velikom kamenicom. Jedva tridesetak metara od račvišta, na primorsku stranu, nalazi se stijena Vršak (oko 920 m), s koje se pruža najljepši vidik na uvalu Porat. Zanimljivo, s toga je mjesta i vrlo lijep vidik na vršni dio, osobito na Konjevaču (1381 m).

Još nekoliko pojedinosti o nesuđenom planinarskom putu Javorovac – Ždrilo. Točno na polovici toga puta kamenica je Došena (kuća Došena odmah je pored Markove u Javorovcu). Budući da se kamenica nalazi točno nasred puta, u njoj se nerijetko mogu naći utopljeni prašćići. I Marko Maras ima svoju kamenicu, ali ona se nalazi na skrovitu mjestu, oko stotinu metara zapadno od Došenove, na jednoj izoliranoj stijeni. Mala je, ali

duboka, s čistom vodom, vrlo lijepa. Do nje nema puta. Onaj tko kupi Markovu kuću i zemlju u Javorovcu, dobiva i tu lijepu kamenicu, već poprilično udaljenu od samoga dolca.

Pretkraj ću ilustrirati kako istraživanje Velebita po širini i dubini može dovesti i do neočekivanih otkrića, onih koja će biti poznata samo vama. Jugoistočno od Dolca bukovog prostire se Musin dolac, kroz koji prolazi i Turistička staza iz Lukovog Šugarja. U istom se smjeru, dalje, protežu još tri dolca: neugledni Radin dolac, te potpuno zarasli Odžin i Dugački dolac. Put koji spaja Odžin s nešto višim Dugačkim dolcem još se nazire, ali njime nije moguće hodati jer ga je posve prekrilo gusto šipražje. Odžin je zarastao u neobično gustu hrastovu šumu. Jednom sam lunjao neugodnim i krševitim terenom sjeverno od Odžina u smjeru Bukove drage, kadli iznenada naletim na veliku kamenicu punu vode. Bila je to, po svemu sudeći, prirodna kamenica, a ne jedna od onih građenih ljudskom rukom. Prirodnih kamenica na Velebitu ima, ali vrlo su rijetke. Štapom sam probio led i izmjerio dubinu vode veću od jednog metra. Živućim stanovnicima Primorja kojima je poznat taj dio Velebita ta voda nije bila poznata. Divno, rekoh, neka se kamenica onda zove – Fantastikus.

Veći broj planinarskih skloništa razasutih uzduž cijelog VPP-a dragocjena su uporišta za istraživanja planine po dubini. Svačiji je doprinos u tom smislu bitan jer Velebit možemo upoznati samo »zajedničkim snagama«!

Kozarčevom slavonskom šumom s Papuka na Krndiju

Nada Banović, Požega

Svake godine na prvi dan jeseni hodam planinarskim putom od planinarskog doma Lapjak u Velikoj do prijevoja Međe podno Petrova vrha, na cesti Kutjevo – Orahovica. Dug je to i naporan put koji prolazi većim dijelom Papukom, a manjim Krndijom, ali nadasve je zanimljiv i lijep. Većim se dijelom podudara s trasom Slavanskoga planinarskog puta, najstarije hrvatske obilaznice, osnovane davne 1957. – godine kad sam rođena.

Budući da smo lani obje slavile 65 godina, pozvah svoje mlade dečke iz HPD-a HZZO Požega da mi se pridruže na tom putu. Nisam trebala dvaput zvati – moji prijatelji Danijel, Dražen i Vlado odmah prihvaćaju prijedlog. Moj nam je suprug Marijan logistika, odvezao nas je u Veliku i dočekat će nas na Međi, na kraju puta.

Od planinarskog doma Lapjak put vodi strmo uzbrdo do vrha Topličke glave. Uistinu je strm, nemojte odustati ako krenete, sve se teškoće prebrode ako čovjek ima volju doći do cilja. Poslije se hoda malo položiti do Kaniške glave, pa do Loparne, odakle se pruža krasan vidik na zub Mališčaka, Nevoljaš, Ivačku glavu i vrh Papuka. Dalje treba ići opet stalno i dosadno uzbrdo do Češljakovačkog visa (825 m), kontrolne točke HPO-a i SPP-a, gdje zastajemo radi zasluženog odmora, krijepimo se kolačima i vodom, fotografiramo, utiskujemo žigove u dnevničke, odmaramo se. S novopostavljenog vidikovca vidik nije bogznakav jer je izmaglica, a i drveće je naraslo već do razine gornje etaže vidikovca.

Nakon odmora nastavljamo i nailazimo na neobičan bivač koji je netko složio od granja i lišća. Ogledni primjerak za planinarsku školu! Spuštamo se prema Domobranskoj livadi, gdje je također dobro mjesto za kratak odmor. Javna ustanova Park prirode Papuk napravila je ondje

sjenicu za odmor i nadstrešnice za konje, jer onuda ide i konjički put.

Nastavljamo radikalno nizbrdo do podnožja Bazove glave, gdje kod lovačke kuće Veprova koliba točimo izvorsku vodu. Na cijelom današnjem putu imamo tri lovačke kuće s dobrim izvorima vode. To je prava blagodat.

Put je još neko vrijeme ravan, a zatim nas opet vodi uzbrdo, na Klokočicu (743 m). Priuštiti ćemo si samo kratak odmor na njenom vrhu, pa poći nizbrdo prema Javoru. Po Javoru (712 m) markacija vodi ravno šumskim putom do njegova kraja, gdje je također napravljen vidikovac sa stolom i klupama. Vrijeme je za duži odmor i ručak jer u nogama već imamo 16,5 kilometara hoda. Vrijeme se raščistilo, nebo je modro, a s gornje platforme vidikovca vidimo cijelu Zlatnu dolinu, iza nje Požešku goru i dio Dilja, a iza svega Motajicu te u silueti Vlašić u BiH. Baš smo sretni zbog toga, jer rijetko su vidici tako dobri!

Pred domom Lapjak u Velikoj, na početku puta

NADA BANOVIC

Na Češljakovačkom visu

Inače, kao najljepši vidikovac u Požeštini slovi Rogin kamen ispod vrha Lipe. Vidik s njega obuhvaća doista cijelu Požešku kotlinu i nema mu premca.

Improvizirani bivak?

U nastavku je pred nama slavonska klasika, put nizbrdo pa uzbrdo, do Tromede. I onda netko kaže da je Slavonija ravna! Zbog totalne sječe, vidik na podravsku stranu posve nam je otvoren pa češće zastajemo i razgledavamo. To je ujedno i područje bez markacija, budući da je drveće posječeno, a ništa zamjenskoga nije postavljeno. Mi domaći znamo put, a ostali neka si svakako pripomognu GPS-om.

Na Tromedi se križaju putovi, naš SPP ide dalje lijevo u smjeru istoka, a put prema Lipama, planinarskoj kući Mlaka i Kutjevu nastavlja se ravno, prema jugu. Nastavljamo SPP-om po položitom terenu, kroz prekrasnu šumu obojenu jesenjim bojama, baš uživamo u tome. Prekrasna je slavonska šuma, baš onakva kakvom ju je samo naš književnik Josip Kozarac znao opisati. Uživamo osobito u radosti jeseni – meni najdražega godišnjeg doba.

Nakon sat vremena nailazimo na nove putokaze, a jedan od njih pokazuje na Kapovac,

NADA BANOVIC

Vidik na šumsko prostranstvo s Kapovca, najvišeg vrha Krndije

koji sada nećemo propustiti, kad smo već dovde došli. Put nije dug, ali toliko je strm da istjera i posljednji atom snage. Bilo kako bilo, dolazimo do odašiljača na Kapovcu (792 m) i neizmjereno smo sretni što smo svladali posljednju veliku strminu. Javljam Marijanu gdje smo, da može doći pred nas. S vidikovca na vrhu uživamo u razgledu podravske strane planine. Pod nama je Orahovica, sasvim istočno Našice, a na sjeveru se ljeskaju ribnjaci kod Donjeg Miholjca. Također vidimo nevisoko, ali impresivno brdo Aršanj (Vilanjska planina; mađ. Villányi-hegység, 442 m) u Mađarskoj, koje je prava kamena galerija. Još se neko vrijeme odmaramo, a onda polako pakujemo stvari i krećemo na posljednju dionicu, do Međe, na cesti Kutjevo – Orahovica.

U 16:25 sati stižemo na Među; prešli smo 26 km i svladali visinsku razliku od 1270 metara. Mora se priznati da tura nije ni kratka ni laka. Još s vidikovca na Međi upućujemo pogled na manastir svetog Nikolaja u dolini, odmaramo se na klupama te zaključujemo da smo zaslužili

poveću kutjevačku kavu, na koju odlazimo s radošću.

Prešla sam svoju najdražu jesenju dionicu s ekipom koja je »za pet«. Izvrsni hodači, pravi planinari, užitak je hodati s njima. Zaista si rijetko u prilici da kao vodič hodaš u tako dobrom društvu. Ponovilo se!

Na cilju!

Šumski dan na Mosoru

Denis Vranješ, Split

Sgrebena se Mosora bura silovito obrušava na planinare koji su se u ranim jutarnjim satima prve nedjelje studenoga 2022. zapuili stazom iz Gornjeg Sitnog prema Ljuvaču. Planina uvijek iznova testira našu upornost, a uporne nesebično daruje! Pred nama su tri tisuće koraka do mosorske oaze.

Dok jedni u rukama nose sadnice hrasta medunca, a drugi preko ramena maškline i motike, svi nose osmijeh na licu. Jutros nema izletnika koji će se zadovoljiti dolaskom do planinarskog doma na Ljuvaču i slasnom porcijom fažola. Svi su u koloni s jasnim ciljem – nastaviti ono što su još 1928. započeli najstariji mosoraši – pošumiti Mosor! Svi su pošli učiniti nešto najnesebičnije što planinar može napraviti za nadolazeće naraštaje zaljubljenika u planinu. Zasaditi stablo, znajući kako gotovo nitko od nas neće uživati u njegovoj hladovini kad sunce užeže mosorski krš. Zasaditi stablo kako bi se netko nepoznat odmarao pod njegovom krošnjom.

Tom su se mišlju vjerojatno poveljeli mosoraši kad su nepune dvije godine nakon osnutka splitske podružnice Hrvatskoga planinskog društva u prosincu 1925. osnovali Šumsku sekciju i počeli ostvarivati »Šumski dan« – manifestaciju posvećenu pošumljavanju Mosora, a potom i Vidove gore. Uvijek me iznova oduševljuje riječi prvog predsjednika Mosora dr. Ante Ercegovića, koji je već na prvom sastanku nakon osnutka istaknuo »kako zadaća Mosora neće biti to da samo pošumljuje naše goleti, nego da i širi propagandu u narodu o važnosti i koristi pošumljavanja i da živo utječe na nadležne faktore da oni to svim sredstvima rade i podupiru.«

Svoj su prvi »Šumski dan« mosoraši planirali ostvariti 20. studenoga 1927., ali zbog spleta okolnosti, sve se prolongiralo do 25. ožujka 1928., kad je napokon obavljeno pošumljavanje ljutoga krša na Ljuvaču. Već je sutradan u tadašnjim splitskim dnevnim novinama Novo doba zabilježeno kako je četrdesetak mosorašica i mosoraša zajedno s

Planinarski dom na Mosoru prije pošumljavanja Ljuvača (iz arhiva HPD-a Mosor)

mještanima podmosorskih sela, usprkos susnježici i temperaturi od 2 °C, zasadilo stotinjak sadnica crnog bora. S obzirom na ljuti krš i oskudicu zemlje oko budućega planinarskog doma na Ljuvaču, pošumljavalo se većinom sadnicama autohtonoga, crnoga dalmatinskog bora (*Pinus nigra* subsp. *dalmatica*), ali i jablanima i vrbama. Pribavili su mosoraši od tadašnje Banske uprave i stotine sadnica trešanja, čiji bi tek manji dio zasadili oko doma, a većinu darovali mještanima obližnjih mosorskih sela.

Sve su to vrijeme Šumska sekcija i njezini agilni pročelnici, inženjer šumarstva Igo Oraš (4. veljače 1899. – 19. siječnja 1981.) i nadšumar Ivan Drašćić (15. ožujka 1882. – 19. kolovoza 1964.), neumorno propagirali važnost ponovnog pošumljavanja krša, a vodstvo Mosora učestalo je podsjećalo na nekadašnje mosorske gajeve, koji su nestali zbog nekontrolirane sječe u prvim dvama desetljećima 20. stoljeća.

Tako u Novom dobu tiskanom 15. studenoga 1930. Uliks Stanger (13. srpnja 1882. – 16. listopada 1973.), dopredsjednik Mosora, osnivač društva istarskih izbjeglica u Splitu »Kras«, a poslije i ministar obalnog pomorstva, ribolova i lokalnog prometa u prvoj Narodnoj vladi

Hrvatske, nadahnuto piše: »Planinari okupljeni u HPD Mosor rade već godinama, po svojim slabim silama, da probude svijest šume i da zazelene pa makar samo i komadićak goleti. Oni ne očajavaju zbog neuspjeha, jer znadu da su planine vječne i da se cilj, koji su sebi postavili, mora postići. Mosor koji je jednom već slovio kao brdo, koje je jeseni sjalo na suncu svojih hrastova poput zlata, i opet će se okтити zelenilom u proljeću i pozlatiti u jeseni; opet će u njemu da se probudi život i živa će planina biti vrelo sreće, zdravlja i blagostanja za naše gorane i primorce«.

Zahvaljujući upravo angažmanu članova Krasa u pošumljavanju Mosora, mosoraši su 1934. vrhu Ljuvaštici iznad izvora Ljuvača i planinarskog doma dali ime Istarska glavica.

Pošumljavanje Mosora bilo je ključno i za odobravanje presudnih financijskih sredstava tadašnje Kraljevine Jugoslavije, odnosno njenog ministarstva šuma i ruda, za – kako je navedeno u odluci koju je prof. Girometta pročitao

na skupštini 1931. – »pošumljavanje Mosora i budući nadzor šume iz prostora planinarskog doma«. Uglavnom, da nije bilo angažmana mosoraša u pošumljavanju, danas možda ne bi bilo ni planinarskog doma na Mosoru. Da nije bilo mosoraša, ne bi bilo ni čudesne šumske oaze oko livade podno Ljuvača.

Livada je nakon višemjesečne suše napokon dočekala kišu, koja je jučer natopila svaki kutak planine. Voda se prelijeva preko ruba jezerca u potočić koji veselo žubori prema ponoru na južnom kraju livade. Nestajući u mosorskom kršu, svoj će put nastaviti nešto niže na Zagrađu, dok se konačno Žrnovnicom ne ulije u more kod Stobreča.

Dio etimologa objašnjava nastanak imena Mosor spojem ilirskih riječi za planinu (mol) i izvor (sor). Možda je upravo zbog Ljuvača Mosor dobio to ime. Izvor posljednjih ljeta presušuje, pa se sadnice u organiziranim akcijama Visokogorske sekcije HPD-a Mosor zalijevaju vodom koju

Planinarski dom Umberto Girometta na Ljuvaču

HPD MOSOR, SPLIT

Priprema terena za sadnju hrastova

mosoraši donose iz Splita. Mukotrpan je to posao, ali ni ovoj generaciji mosoraša društveni angažman nije stran.

Dok se s natopljene livade uspinjemo kroz visoku borovu šumu do mjesta koje su 1929. u kršu iskopali vrijedni radnici Marka Vukelića i od kamenih blokova sagradili planinarski dom, do nas dopiru glasovi posljednjih godina uobičajenoga nedjeljnog žamora na Ljuvaču. I ovaj je vikend planinarski dom dupkom ispunjen razdražanim planinarskim dušama. Tu su polaznici opće planinarske škole HPD-a Mosor, predvođeni voditeljicom Marijom Blažević, i članovi HPD-a Kapela iz Zagreba na izletu po Mosoru i Kozjaku.

Otkad je tijekom jeseni i zime 2018. uređen interijer planinarskog doma »Umberto Girometta«, Ljuvač je opet postao omiljeno planinarsko odredište. Ta je višemjesečna radna akcija nesumnjivo bila jedinstvena u novijoj povijesti hrvatskog planinarstva. Čak 312 volonterki i volontera, ne samo mosorašica i mosoraša, već i planinarki i planinara iz Makarske, Sinja, Biograda na Moru, Baške Vode, Zagreba, Mostara, Kreševa i Sarajeva sudjelovalo je u iznošenju ukupno osam tona građevinskog materijala, kreveta i madraca iz Gornjeg Sitnog na Ljuvač.

Nakon popijene kave ili slatkoga mosorskog čaja zaputili smo se u ostvarenje svoje primarne zadaće – sadnje gotovo 500 sadnica hrasta medunca (*Quercus pubescens* Willd.), kojima ćemo nastaviti pošumljavanje dijela mosorskoga gaja koji je nestao u vatrenoj buktinji 17. srpnja 2017. Taj je događaj još jednom pokazao koliko su mosoraši vezani uz svoj Ljuvač, jer su se deseci planinara žurno uključili u gašenje požara, a zatim je još tjedan dana stotinjak mosoraša i zaljubljenika u Mosor, strahujući od ponovnog rasplamsavanja vatre, sudjelovalo u cjelodnevnom dežurstvima na Ljuvaču. Entuzijazam među članovima u tim je trenucima bio bezgraničan. HPD Mosor u tom je trenutku već deset godina bilježio stalan porast članstva, pa je tako godinu poslije nabavljeno čak 1200 članskih markica HPS-a, što je najveći broj članarina u gotovo stoljetnoj povijesti Mosora.

U to su se vrijeme stvorili gotovo svi preduvjeti za zahtjevnu obnovu planinarskog doma, a onda je s koncem 2017. stigla i dugo iščekivana sudska presuda o povratku planinarskog doma »Umberto Girometta« u vlasništvo HPD-a Mosor. Za to su najzaslužniji bili Mosorov neumoljivi odvjetnik Ivo Juričko, Aleksandra Kuzmanić, dopredsjednica društva, i Goran Gabrić, predsjednik društva u vrijeme kad je pokrenut sudski spor radi vraćanja Doma pod okrilje Mosora. Kad su se stekli svi preduvjeti za početak obnove, nije trebalo dugo čekati da se prvi mosoraški »šerpe« s teškim teretima na leđima zapute prema Ljuvaču.

HPD MOSOR, SPLIT

Sadnja hrasta

Mladi hrast na Mosoru

Prvu je fazu obnove vodio vrijedni mosoraš Raif Parduzi – Rajko. Radovi su uključivali uređenje interijera – ponajprije spavaonica i sanitarnih čvorova – a sve kako bi se povećanim brojem noćenja osigurala potrebna financijska sredstva za drugu fazu obnove (sanaciju krovišta i izgradnju teretne žičare za opskrbu doma). Proteklog je ljeta uspješno okončana i druga faza obnove Doma, koju je predvodio pročelnik Gospodarske sekcije Goran Bratim – Gricko. Zamijenjeno je krovište i uređena fasada doma, a poznavajući mosoraški polet, uvjeren sam da će uskoro početi i gradnja teretne žičare. Tako će pogrešna ideja o izgradnji ceste do planinarskog doma završiti tamo gdje joj i mjesto, u ropotarnici povijesti.

Nakon kratkog predavanja o ispravnom načinu sadnje, 56 mosorašica i mosoraša u četveročlanim skupinama uhvatilo se u koštac s izazovom sadnje stabala u kršu. Snažan udarac vrha mašklina o stijenu lomi njene ploče, otkrivajući skrivene kutke zemlje. Izvlače se ploča po ploča, red po red i stvara rupa dovoljno duboka da postane novi dom korijenju hrastića. Dok jedni energično kopaju, drugi već čekaju s pripremljenom sadnicom, a ostali skupljaju

kamenje kojim će ograditi sadnicu. Najmlađi sudionici cipelama energično nabijaju zemlju oko sadnica kako ih ne bi iščupao vjetar ili odnio novi pljusak. Sve je uigrano, kao da to svakodnevno rade.

A nije nimalo lako iskopati rupu u mosorskom kršu jer su kamene ploče već na dubini od desetak centimetara, pa je potrebno mašklinama razlomiti kamen i doći do što veće količine zemlje. Primjetna je velika razlika u debljini podloge unatrag posljednje četiri godine – sloj zemlje sve je tanji. Korijenje izgorjelih borova više ne zadržava zemlju, pa obilnije proljetne kiše većinu zemlje isperu na livadu. Bila je to utrka s vremenom i vjerujem da smo dali svoj maksimum kako bi korijenje hrastića zadržalo i posljednji komadić zemlje na opožarenoj površini.

Malo poslije podneva zasađena je i posljednja sadnica koju smo to jutro donijeli na Mosor. Volonteri su planini nesebično darovali svoje vrijeme, uzvraćajući joj za pozitivnu energiju kojom nas cijeloga života bezrezervno daruje. Uspomena na mukotrpan trud starih mosoraša i dalje živi na Ljuvaču.

Opet će ujesen Mosor poput zlata zasjati na suncu svojih hrastova!

Planinarski susreti – ugodni i oni drugi

Drugi dio: Velebitaši i velebitoloz

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Na Velebitu sam prvi put bio 1947. Zadivio me je, zavolio sam ga i od tada sam ga redovito i sustavno posjećivao. Iako sam prošao nebrojenim njegovim stazama, još uvijek ne mogu tvrditi da ga dobro poznajem jer se na svakom novom izletu uživa u nečemu novom i lijepom. No nisu samo prirodne ljepote ono što nas očarava na toj našoj najvećoj planini, nego i susreti sa zanimljivim ljudima. Neki od takvih susreta ostali su mi u trajnom pamćenju zbog neobičnih okolnosti i posljedica. Pa eto ih nekoliko iz različitih razdoblja. Neke od tih anegdota već su objavljene 2012. u časopisu Lički planinar i mojoj knjizi »Život na planinarski način« (HPS, Zagreb, 2005.), pa ako ih se čitatelj sjeća, neka ih preskoči.

Draža Mihajlović na Velebitu?

Ubrzo poslije Drugoga svjetskog rata, u ljeto 1947., krenemo Bogomir Mihelčić, Zlatko Kauzlarić i ja, sve budući osnivači PDS-a Velebit,

iz Gospića na Velebit, pješice dakako, jer tada još nije bilo autobusa. Srećom, primi nas neki seljak na svoja kola, ali već nas u Brušanima zastavi milicijska patrola. Bilo je to u doba kad su Velebitom još krstarili razni naoružani ilegalci.

– Odakle idete? – upita nas jedan milicioner.

– Odanle – odgovorim ja i pokažem iza sebe, a naivni milicajac zagriže udicu i nastavi:

– A kamo idete?

– Onamo – i pokažem prstom na suprotnu stranu.

Tko zna kako bih se proveo da mu pogled nije pao na Zlatka, koji je sa svojom bradom i očalama bio jako nalik četničkom generalu Draži Mihajloviću.

– Ti, pokaži svoju iskaznicu – uperi prst u nj, i tada počne drama.

– Aha, kako to da imaš bradu, a na slici je nemaš?

– Zato što je nisam imao kad sam se slikao.

– A kako to da pri slikanju nisi imao bradu, a sada je imaš?

– Zato jer sam je prestao brijati.

Tu je bio kraj njegovom dubokoumnom domišljanju. Unese se Zlatku u lice na samo nekoliko centimetara da provjeri nije li možda njegova brada nalijepljena, a zatim nas blagohotno pusti da krenemo dalje. Da, ali pješice, jer seljaka s kolima nismo mogli više stići sa svojim teškim ruksacima na leđima.

»Stoj, ni makac!«

Koncem ljeta 1949. silazi ista trojka Velikom Paklenicom, još uvijek u doba kad su se po Velebitu skrivali naoružani bjegunci. Hodali smo polako i oprezno da na vrijeme izbjegnemo opasne susrete. Iz Anića luke skrenuli smo stazom uzbrdo da posjetimo špilju Manitu peč, koja tada

Trojka Poljak – Kauzlarić – Mihelčić 1947.

Vladimir Redenšek

još nije bila zatvorena željeznim vratima. Čim smo s ulaza krenuli nizbrdo u mrak, zaori iz špiljske dubine povik: »Stoj, ni makac!«

Uplašeno smo stali očekujući što će sada biti. Iz mraka se pojavi mršav, stariji čovjek s

naočalama, noseći u rukama karbidnu svjetiljku. Priđe nam, klekne ispred nas, osvijetli tlo i zadovoljno odahne: »Hvala Bogu, niste ništa oštetili.« Tako sam upoznao zagrebačkoga speleoentomologa i planinara Vladu Redenška (1889. – 1972.). Srećom, nismo mu zgazili čašice s mamicima za kukce što ih je toga dana ukopao u špiljski pod.

Redenšek je u zemlji i svijetu stekao velik ugled istraživanjem špiljske faune. Bio je knjižničar Hrvatskoga planinarskog saveza (dalje: HPS) i 15. studenoga 1949. osnovao Speleološku sekciju PD-a Zagreb. Poslije mi je kao uredniku ovog časopisa slao znanstveno vrijedne speleološke članke.

Tri udavače u Skorpcu i što je bilo poslije

Nakon nekoliko dana hoda Premužićevom stazom stigismo nas trojica u planinski zaselak Skorpcovac, koji je tada imao dvadesetak kuća. Gotovo svi stanovnici prezivali su se Vrban i svi su bili vrlo siromašni. Kao prvi posjetitelji nakon rata, izazvali smo opću pozornost. Na noćenje nas je primio u svoju skromnu kuću mještalin Mile Vrban, koji je imao tri kćeri dorasle za udaju. Nas tri momka, njegove tri djevojke, a u planini nigdje mladića jer ih je većina poginula u ratu, dakle, prava prilika! Svakoga od nas dvorila je za večerom jedna od njih (po svom, a ne našem izboru),

ZELJKO POLJAK

Suvenirni sa Skorpcovca

a na krevetima što smo ih dobili prostrta je nova posteljina izvučena za tu priliku iz sanduka, gdje je čekala kao miraz. Desetak godina poslije sve su tri već bile majke. Poslije još desetak godina Vrban je uz pomoć HPS-a preuredio svoju štalu u spavaonicu za planinare na Velebitskom planinarskom putu jer je Skorpovac bio na pola puta dugačke dionice Veliki Alan – Oštarije. Kad sam poslije (opet okruglo) još desetak godina bio u Skorpovcu, jedna je od onih djevojaka bila već baka, a nakon još desetak godina čitav je Skorpovac bio u ruševinama i posve raseljen. U jednoj ruševini našao sam nekoliko lijepih, drvenih rukotvorina, među ostalima, jednu izvrsno rezbarenu preslicu te drveni petolitarski lonac; danas ih čuvam kao velebitske suvenire.

Susret s »razbojnikom«

U proljeće 1970. pratio sam na putu kroz Velebit dvoje velikih planinara, akademika Branimira Gušića (1901. – 1975.), koji je bio prvi predsjednik HPS-a i PD-a Zagreb (danas HPD Zagreb-Matica), i njegovu suprugu Marijanu (1901. – 1987.), direktoricu Etnografskog muzeja u Zagrebu, koja je 1922. prevela sa slovenskog Badjurin vodič »Na Triglav«.

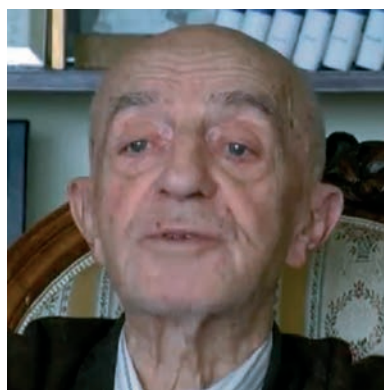

Prof. Branimir Gušić

Cijeloga dana nismo sreli žive duše. U predvečerje stigismo pred Kuginu kuću, koja je tada bila u ruševinama, ali ostala je sačuvana cisterna s vodom. Pored nje razapnemo šator i počnemo pripremati večeru, kad začujemo kako u obližnjoj šumi pucketaju slomljene grančice. Medvjed? Pucketanje je bilo sve bliže i konačno se iz mraka pojavi stasit čovjek zastrašujućeg izgleda: neobrijan, otrcana odijela, oštra pogleda, sa sjekirom u ruci! Gušići su se zapanjili od čuda kad sam poletio tome čovjeku, zagrlio ga i veselo pozdravio. Bio je to popularni lugar Mažuran iz Konjskoga, zvan Sadika, koji me je nekoć vodio po velebitskim stazama kad sam sabirao građu za svoju knjigu »Velebit«. Drag čovjek, koji je uvijek išao planinarima ususret, a danas je »išao u drva«. Dakako da je s nama večerao i zatim dugo uz vatru pričao zanimljive velebitske priče. Gušići su se s njim toliko sprijateljili da su ga poslije posjećivali u Šušnju, gdje mu je bila lugarnica.

Tri susreta s dr. Slavkom Komarom

Prvi susret nije bio na Velebitu, čak ni u planini, nego virtualan, u ministarstvu vanjskih poslova Kraljevine Nepal, kada sam išao u Himalaju. Slovenski gorski spašavatelj Aleš Kunaver posudio mi je opremu koja mi je nedostajala i zamolio me je da u tom ministarstvu požurim odobrenje za slovensku ekspediciju. Kad sam na porti rekao da sam iz Jugoslavije i da upravo dolazim iz Delhija, nastalo je uzbuđenje. Planinarski problem bio je začas sređen i odgovorni me je službenik ponizno odveo do porte te me pozdravio titulirajući me s »ekselencijo Komar«. Čudio

Dr. Slavko Komar

sam se tolikoj ljubaznosti i tek poslije shvatio da me je smatrao jugoslavenskim ambasadorom dr. Slavkom Komarom, koji je u Delhiju imao na brizi i Nepal.

Drugi susret bio je pravi. U povodu osnivanja Parka prirode Velebit Komar je u Gospiću sazvao konferenciju, gdje sam bio predstavnik planinara. Čim je otvorio sjednicu, odmah sam ustao i protestirao što se u dvorani puši, a upravo sam tih dana kao potpredsjednik Hrvatske lige protiv pušenja uspio postići da Sabor u članak 42. Zakona o zaštiti na radu unese odredbu kojom je zabranjeno pušenje na sastancima. Rekao sam: »Ako se cigarete ne ugase, napuštam sastanak na kojem se krši zakon i pozivam da to učine svi nepušači.« Očekivao sam da će me dr. Komar, poznat po ekstremnoj borbenosti (za vrijeme NDH kod Botaničkog je vrta bombom ubio šest ustaša), izbaciti iz dvorane. Ustao je i rekao: »Ja prvi gasim cigaretu i molim da to učine i svi ostali.« Naravno da me je time osvojio i slijedio je treći susret, kojemu je posvećen sljedeći odlomak.

Sastanak »na visokom nivou«

Ponudim dr. Komaru i tadašnjem direktoru Republičkog zavoda za zaštitu prirode prof. Šimi Meštroviću sa Šumarskog fakulteta da odemo na Sveto brdo, najljepši vidikovac na Velebitu. Taj je uspon zapravo bio na dva načina na »visokom nivou«, prvo jer se doista odigrao na visini (1753 m), a drugo jer su se ondje susreli visoki pripadnici katoličke crkve s istaknutim pripadnikom režima. S jedne je strane bio dr. Slavko Komar (1918. – 2012.), bivši ministar, partizanski komesar, narodni heroj, potpredsjednik jugoslavenske skupštine, član Centralnoga komiteta Jugoslavije, ambasador u Indiji, diverzant itd. Slučajno se baš toga dana, u kolovozu 1987., na vrh Svetoga brda uspeo ni manje ni više nego kardinal Franjo Kuharić (1919. – 2002.) u društvu sa svećenicima, časnim sestrama i biskupima. Kardinal je bio planinarski odjeven (nisam ga odmah prepoznao), a riječki nadbiskup Josip Pavlišić (1914. – 2005.) u crnom svećeničkom odijelu, zakopčan do grla. Komar dobrodušno dobaci nadbiskupu:

– Sigurno ste se oznojili penjući se dovle pod tom teškom odorom?

TOMISLAV BARICEVIĆ

Kardinal Franjo Kuharić na usponu na Sveto brdo

Prof. Meštrović (lijevo) i dr. Komar (desno) na Svetom brdu

Pavlišić, koji ga je očito prepoznao, shvati to kao izazov pa mu odvraća povišenim tonom:

– Svećenici su božji vojnici, a vojnika se ne pita smeta li mu znojenje.

Komar mu odbrusi još višim tonom i tko zna kako bi se dvoboj završio da se kardinal i ja nismo postavili između Pavlišića i Komara te tako prekinuli razgovor.

Vila Velebita!?

Početkom ljeta 1958. bio sam oko dva mjeseca u predivnoj Bačić-dulibi, možda najljepšem

Vila Velebita!?

velebitskom dolcu. Ondje sam sa školskim kolegom prof. Zlatkom Benčićem (1926. – 1995.) pripremao šatorsko naselje za studentsko-liječničku ekipu Škole narodnog zdravlja iz Zagreba, koja je trebala toga ljeta istraživati zdravstveno stanje stanovnika u dabarskim selima.

Ekipa je stigla, svi su se razmjestili po šatorima, a zatim se razmislili po okolici da upoznaju mjesto gdje će boraviti mjesec dana. Među pridošlicama odmah pronađem nekoliko planinara, pa ih povedem na najbliži kuk da im pokažem vidik koji me je očaravao. Kad smo vratolomnom stazicom stigli pod sam vrh – kojeg li čuda! Na livadi među stijenama sunča se razodjevena mlada ljepotica. Ostadosmo otvorenih usta, iznenađeni i mi i ona. Sjetih se velebitskih vila o kojima je prije pet stoljeća pjevao Petar Zoranić u svojim »Planinama«. No nije to bila vila, nego mlada doktorica iz naše ekipe koja se htjela na skrovitomu mjestu naužiti planinskog sunca. Sljedeće godine postala mi je ženom.

Kipar Vanja Radauš alergičan na markacije?

Izložbu Vanje Radauš »Kras«, nadahnutu kraškim oblicima, predstavio sam bogato ilustriranim člankom u ovom časopisu i slikom na naslovnici (NP 7-8, 1966). Umjetnik, inače rodom Slavonac (1906. – 1975.), nije vidio krš u stvarnosti, nego je skulpture radio rabeći maštu, pa ga nagovorim da odemo na Velebit. Pridružila nam se i njegova žena Jelka Ribarić (1922. – 2015.), ravnateljica Etnografskog muzeja u Zagrebu, a u drugom automobilu moj šef i veliki planinar prof. Branimir Gušić sa sinom Ivanom.

Uživao sam gledajući Radauš kako se snebiva pred silnim bogatstvom kraških oblika i kako smišlja novi kiparski ciklus o krasu. Sve je bilo dobro dok Radauš nije dosadilo to što sam ih povremeno zaustavljao da kistom popravim planinarske markacije na mjestima gdje su izbljedjele, pa mi je prigovorio:

– Jesmo li došli na Velebit da mi pokazujete krš ili da trošimo vrijeme na te vaše crvene krugove?

– Poštovani maestro, – odvratim u šali – za početak rišem samo krugove, a jednom ću možda postati drugi Radauš.

Razljuti se Radauš, inače poznat po vrlo osjetljivoj naravi (završio je samoubojstvom), pa mi odbrusi povišenim tonom. Pokušam ponovno šalom:

– Pa niste valjda alergični na crvenu boju, a kao vijećnik AVNOJ-a stvorili ste crvenu Jugoslaviju?

Radaušu prekipi pa se obrati Gušiću:

Vanja Radauš

– Čuješ li, Branko, što taj tvoj doktor meni govori?

– Je, pa kaj hoćeš, ima praf – Gušić me, kao bivši predsjednik HPS-a, uzme u zaštitu.

– Sada mi je svega dosta, idemo odmah kući! – reče Radauš svojoj Jelki.

I doista su istog trenutka krenuli prema Jadranskoj magistrali, odakle su se u Zagreb vratili autostopom.

Radauševe nelogičnosti nisu time završile jer se sa mnom ubrzo pomirio, ali s Gušićem je nastavio do svoje smrti ratovati u Jugoslavenskoj akademiji, koje su obojica bili članovi. Ja sam ga osvojio, po njegovu priznanju, time što sam bio jedini posjetitelj njegove umjetničke arhive na Mirogojskoj cesti koji ništa nije tražio na dar. Nije znao da mi likovna umjetnost nije bila u prvom redu interesa.

Kako sam upoznao dr. Antu Rukavinu

Prvi dodir s tim velikanom hrvatske planinarske književnosti (1928. – 1994.) bio je njegov početnički članak koji mi je poslao 1970. radi objavljivanja u ovom časopisu. Sljedeći dodir bio je telefonski, kad sam ga kao tajnika PD-a Visočica u Gospiću upitao hoće li sljedećeg vikenda biti otvoren dom na Visočici u južnom Velebitu, a treći nakon silaska s Visočice, kad sam mu bijesno zalupao na vrata u Budačkoj ulici 24 u Gospiću:

– Znete li vi da smo na Visočici prenoćili pod vedrim nebom jer vaš opskrbnik uopće nije došao?

Ante Rukavina

Rukavina nas pozove u svoju kuću i za njegovim gostoljubivim stolom, uz izvrsne palačinke što ih je ispekla njegova žena, doznamo za brige što ih njegovo društvo ima s nediscipliniranim opskrbnikom iz Divosela. »Ne možemo mu otkazati jer iza njega stoji partijska organizacija, a plaću što je dobiva smatra penzijom za partizanske zasluge«, objasni nam Ante. Nakon nekoliko godina skupio sam sve njegove velebitske putopise i 1979. ih objavio u knjizi »Velebitskim stazama«. Doživjela je još nekoliko izdanja!

Apartman u domu na Zavižanu

Upoznam savršenu gospođicu, pametnu, lijepu i obrazovanu. Izvrsno se slažemo. Još samo da postane planinarka. Hajde da pokušam! Predložim joj izlet na Velebit, cilj je bio planinarski dom na Zavižanu. Nakon nekoliko dana razmišljanja pristane, ali uz ove uvjete:

– Kao prvo, hoću jednokrevetnu sobu s vlastitim sanitarnim čvorom, bezuvjetno toplu i hladnu vodu. Drugo, restoran barem s dva menija na jelovniku, treće...

– Adio, bok, čao bambina!

Zmije à la carte

Početkom šezdesetih godina 20. stoljeća poslužio nam je nekadašnji dom na Štirovcu kao baza za markiranje velebitskih staza. Te je godine na Velebitu bilo neobično mnogo poskoka pa je naš kuhar, u nestašici proteina, priredio vrlo ukusan zmijski paprikaš od poskoka što smo ih usput polovili. Upravo smo se gostili, kad eto akademika Milana Anića (1906. – 1968.), profesora sa Šumarskog fakulteta u Zagrebu, sa skupinom studenata koje je vodio na terensku praksu. Pozovemo ga za stol i počastimo tanjурom paprikaša. Za vrijeme jela, hvaleći našega kuhara, prof. Anić spazi zmijske kože kako se suše na suncu i s gađenjem upita odakle su i što će nam to. Naš mu kuhar objasni da će kože poslužiti u dekorativne svrhe, a meso upravo ima pred sobom na tanjuru. Jadni naš profesor prevrne očima i odjuri u grmlje, gdje se dobro ispuvraćao. O ukusima se ne raspravlja – rekli su još stari Rimljani.

Sljedeće noći padala je kiša i ujutro su okolne šume bile pune lijepih, velikih puževa

Nekadašnji planinarski dom na Štirovcu

Tajnik Planinarskog saveza Hrvatske Nikola Aleksić

– opet velebitski specijalitet! Donijeli smo ih u dom nekoliko kilograma, a zatim ih pustili u prirodu! Život im je spasilo to što nitko nije znao kako se priređuju ni koji su dijelovi jestivi. Utješio nas je kolega koji je dobro poznavao gljive pa nam priredio gljivarsku gozbu kakvu nitko od nas još nije doživio.

U svečanom odijelu na Zavižanu

Jednoga ljetnog dana ukrca se nas četvero u auto i put pod kotače, pa iz Zagreba na Velebit. Negdje kod Otočca na svoj užas opazim da na sebi imam samo košulju. U hitnji sam kod kuće zaboravio i pulover i vjetrovku. Što sad? Sjetim se svog rođaka Milana Markovića u Ličkom Lešću pa svratim njegovoj kući.

– Kato, kolji janjca, eto gostiju! – vikne Milan ženi čim je vidio tko izlazi iz auta.

Jedva sam janjcu spasio život i došao do riječi:

– Milane, posudi mi kakav stari pohabani kaput i pulover.

A Milan izvadi iz ormara novo, crno, nedjeljno odijelo, s prslukom i čipkanom maramicom u gornjem džepu i ne da se uvjeriti da mi za Velebit dostaje bilo što.

– Ne dolazi u obzir! Što bi svijet rekao, doktor iz Zagreba u dronjcima, a ja kriv. Ne može!

I tako se među planinarima na Zavižanu našlo čudovište u nedjeljnom odijelu, kao da ide u crkvu na misu.

Nerentabilan dom u Jablancu

Tajnik HPS-a Nikola Aleksić (1937. – 2000.) i ja prošli smo u jednom danu put od Zavižana do Velikog Alana, pa sišli mrtvi umorni do planinarskog doma HPS-a u Jablancu. Srećom, u domu ni jednoga gosta, znači ima slobodnih ležajeva.

– Žao mi je, – zaprepasti nas čuvar doma – ali svi su kreveti rezervirani jer dolazi pet članova uprave Planinarskog društva Japetić iz Samobora, koje upravlja domom.

– Ali u domu imate dvadeset kreveta.

– Točno, ali svaki član želi biti sam u sobi.

Nikakvo uvjeravanje nije koristilo i nas dvojica bivakirali smo pod vedrim nebom na terasi ispod doma. Ujutro uđemo u dom da pozdravimo upravni odbor Japetića, ali oni nisu ni došli, a ni otkazali posjet.

Nije gotovo, priča se nastavlja sljedeće godine! Na dnevnom redu sjednice Planinarskog saveza rješava se molba »Japetića« za pomoć jer da je dom u Jablancu nerentabilan. Pogodite kako je molba bila riješena!

Čar Velebita

Na sjednici Hrvatske liječničke komore održane u Zadru 2001. nagovorim Izvršni odbor da ih pri povratku u Zagreb odvedem u Rožanske kukove. Stignemo automobilima do Svetog Jurja, kad udari kiša. Gotovo je s izletom, pomislih, i predložim da produžimo za Zagreb.

– Pa što ako pada? Hoćemo na Velebit! – slože se svi jednoglasno.

Na Zavižanu malo magla, malo kiša i stalno neugodan vjetar. Nakon toploga čaja predložim povratak.

– Pa što ako je magla, idemo u Rožanske kukove – opet je jednoglasan zaključak.

I tako smo otišli do Rossijevog skloništa i vratili se pokisli i promrzli. Zbog magle vidik je bio ograničen na desetak metara – moj najružniji izlet na Velebit u pola stoljeća.

– Predивно, nezaboravno! Moramo prvom prilikom opet doći – bio je ponovni zaključak društva.

Uspon na Zavižan helikopterom?

U planinarskim je vodičima uobičajeno da se duljina uspona označava u satima hoda, a ne u kilometrima. Kad sam se 1947. prvi put uspeo iz Gornje Klade na moru do doma na Zavižanu trebalo mi je tri i pol sata, pa sam tako i napisao u jednom putopisu. Neki je kritičar napisao: »Da, moglo bi se, ali nikako bez helikoptera!« Zato sam u prvom izdanju vodiča »Hrvatske planine« 1974. dodao još jedan sat. Tako piše i u šestom izdanju tog vodiča iz 2001., no poslije sam razmišljao ne bih li za svaku sigurnost u sljedećem izdanju dodao još jedan sat.

Možda bi bilo bolje da se kao mjeru za trajanje uspona navede njegova dužina u kilometrima i visinska razlika koju treba svladati. Uz pomoć jednostavne formule, u koju se unese i vlastita životna dob, svatko bi sam mnogo točno izračunati koliko mu vremena treba za uspon.

Razgovor ugodni

U blagovaonici zavižanskog doma razvila se poslije večere rasprava između planinara seniora koji su došli dobrovoljnim radom dotjerati dom i nekih kritički raspoloženih došljaka. Uglavnom su se nizali prigovori poput: zašto se ne pobrinete za poštenu WC, gdje ćemo se okupati, zašto je oko doma toliko smeća, kada ste posljednji put oribali podove, što se ne pobrinete da uvijek bude dovoljno piva, u šumi smo zalutali jer je loša markacija itd.

Mudrim prijedlozima nikad kraja. Na kraju ih je Antun Kralj (1913. – 1994.), prvak u volon-tiranju, na svoj poznati, mirni način matirao:

– Imate potpuno pravo, sve što ste rekli savršeno je točno. Jedino mi nije jasno zašto niste članovi planinarske organizacije.

– A koja bi bila naša prava ako se učlanimo?

Planinarski dom Zavižan, crtež Antuna Kralja

– Imali biste pravo posluživati goste, ribati pod, čistiti zahod, markirati staze, cijepati drva, popravljati krov...

Doista smo mi planinari neka čudna čeljad.

Oproštaj od Velebita

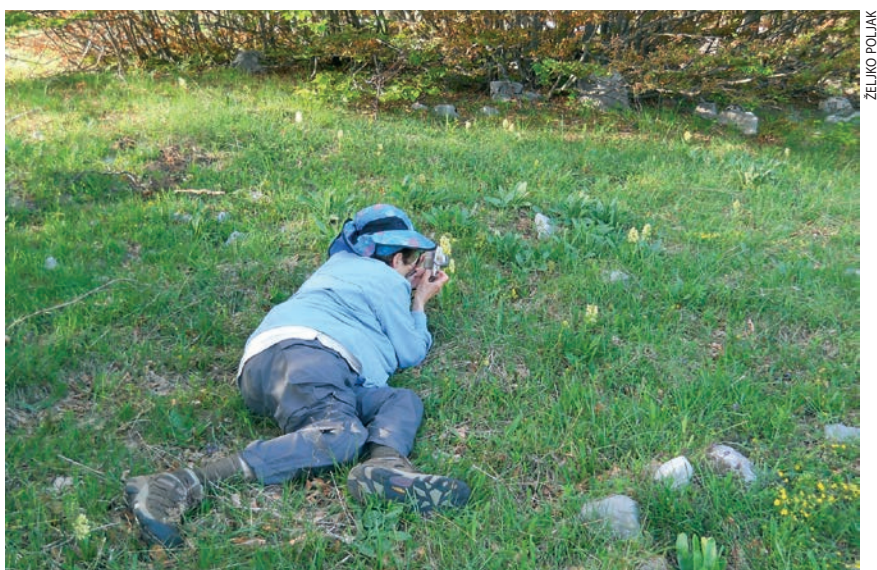
Godine 2012. predloženo mi je da vodim tjedan dana po Velebitu dvije botaničarke, dr. Ulriku Schauer iz Linza u Austriji i njezinu prijateljicu Barbaru iz SAD-a. U dobi od 86 godina trebao bih se oprostiti od aktivnog planinarenja, ali kako odbiti tako lijepu ponudu, pa pristanem. Odvezli smo se njihovim autom do planinskog hotela »Degenija« kod prošteništa Majke Božje iznad Krasna, najboljeg smještaja na cijelom Velebitu, i ondje razradili putni plan. Nikad neću zaboraviti njihovo oduševljenje u Velebitskom botaničkom vrtu, gdje su uz ciku i uzdahe znale leći na zemlju da bolje vide i poslikaju botaničke raritete. Bila je ondje, dakako, i velebitska degenija, one su je prepoznale, ne ja.

Predložim im da od Vrta nastave pješice dva kilometra cestom do odvojka Premužičeve staze pa njome prođu kroz Rožanske kukove do planinarske kuće Alan, a ja ću ih tamo navečer dočekati s njihovim autom. Pristale su i ja po dogovoru navečer stignem na Alan, ali njima ni traga! Uzalud sam ih satima zabrinuto čekao. Oko ponoći vratim se u naš hotel, a one već spavaju u svojim sobama!

Promašile su odvojak za Alan i nakon nekoliko sati očajničkog cestarenja naišao je, srećom, neki šofer te ih odvezao do hotela. Ujutro sam ih odveo do samoga odvojka na stazu i ovaj put se na Alanu sve sretno završilo. Bile su oduševljene i nisu se mogle dovoljno načuditi prirodi i vidicima s Premužičeve staze. Na odlasku su se ponovno ugodno iznenadile, mislile su da je hotelski račun samo za jedan dan, a ne za tjedan dana.

(Slijede zanimljivi susreti na VPP-u i oko njega)

ZELJKO POLJAK

Doktorica Schauer u Botaničkom vrtu

Goran Gabrić

23. 8. 1949. – 13. 12. 2022.

U utorak 13. prosinca u Splitu je preminuo Goran Gabrić, svestrani planinar, speleolog, alpinist, vodič, spašavatelj, instruktor i istaknuti član na brojnim dužnostima u planinarskoj udruzi i HGSS-u.

Goran Gabrić istaknuo se ustrajnim angažiranim djelovanjem i brojnim postignućima u svim planinarskim djelatnostima kojima se bavio. Svu svoju energiju posvetio je planinarskoj organizaciji, osobito kao dugogodišnji predsjednik HPD-a Mosor (1986. – 1995. i ponovno u više mandata 2000-ih godina), dopredsjednik (1984. – 1986.) i tajnik (od 1998. do 2002.). Bio je speleolog, alpinist, ekspedicionist i gorski spašavatelj. Djelovao je također i kao planinarski fotograf, orijentacista, markacista i planinarski pisac, a osobito značajan doprinos davao je kao instruktor, predavač i voditelj brojnih škola i tečajeva. Od 2001. do 2017. bio je dopredsjednik Izvršnog odbora HPS-a, a od 2004. član Uredničkog odbora Hrvatskog planinara. Dao je također velik doprinos u radu Hrvatske gorske službe spašavanja.

Rođen je 23. kolovoza 1949. u Splitu. U rodnom gradu završio je srednju školu a zatim upisao studij upravnog prava. Radio je kao električar, trgovački putnik, službenik i arhivar, a 1991. uključio se u obranu Hrvatske kao dragovoljac i djelatni časnik u 4. gardijskoj

brigadi Hrvatske vojske. Godine 1995. bio je ranjen na bojištu.

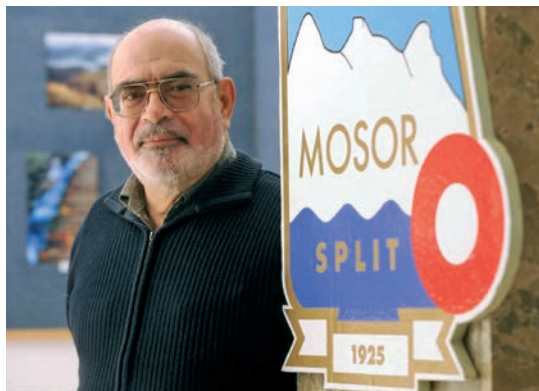
Član je planinarske organizacije od 1965. kada je pristupio u PK Split. Od tada je u planinarskoj organizaciji bio trajno aktivan i angažiran na brojnim odgovornim dužnostima. Nakon speleološkog tečaja 1968. bio je inicijator i suosnivač Speleološkog odsjeka PK-a Split (1970.) i njegov pročelnik (1970. – 1978.). Godine 1978. oživljava rad SO HPD-a Mosor i vodi ga kao pročelnik do 1986. Vodio je niz speleoloških škola i tečajeva, radio na speleološkom katastru i dokumentaciji, sudjelovao 1983. na speleološkoj ekspediciji u Maroko, a 1985. organizirao istraživanje jame Stara škola na Biokovu, u to vrijeme najdublje poznate jame u Hrvatskoj. Školovanjem na Fakultetu za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu stekao je naslov speleološkog instruktora.

Izniman doprinos dao je također i u alpinizmu. Nakon završene alpinističke škole 1971. i ledenjačkog tečaja na Grossglockneru 1972. osnovao je u PK-u Split Alpinistički odsjek i bio njegov prvi pročelnik. Po prelasku u HPD Mosor 1974. vodio je alpinističku školu. Ispenjao je 130 smjerova, od čega 18 prvenstvenih. U Alpama se uspeo na Mont Blanc i Grossglockner, u Andama na Aconcagui i Catedral (1974. – 1975.), a na ekspediciji Hindukush 1975. je na Noshagu dosegao visinu 7390 metara.

Bio je suosnivač Stanice planinarskih vodiča Split (1976.), vodič mnogih izleta i instruktor u brojnim

Goran Gabrić na početcima planinarske karijere

tečajevima za vodiče HPS-a. Kao član HGSS Stanice Split vodio je brojne akcije spašavanja i predavao na tečajevima HGSS-a. Bio je prvi pročelnik HGSS Stanice Šibenik nakon njezina osnivanja 2004. Mnogo je radio na markiranju, pošumljivanju, održavanju planinarskih kuća, organiziranju orijentacijskih natjecanja i uspona »100 žena na vrh Mosora«. Posebno se angažirao na poslovima vezanim uz planinarski dom Umberto Girometta na Mosoru.

Bio je dugogodišnji suradnik i član Uredničkog odbora časopisa Hrvatski planinar. Suradivao je i u brojnim drugim časopisima te u njima objavljivao rezultate speleoloških istraživanja i planinarske vijesti. Bio je predsjednik Planinarskog saveza općine Split (1982. – 1984.) i požrtvovno radio na sastavljanju raznih statuta, pravilnika i poslovnika za HPS, planinarska društva i sekcije i HGSS. Kao član Izvršnog odbora HPS-a od 2001. do 2017. dao je velik i trajan doprinos u radu tog tijela. Obnašao je također odgovorne dužnosti u Hrvatskoj gorskoj službi spašavanja i u Vodičkoj službi Hrvatskog planinarskog saveza.

Za svoj planinarski angažman primio je brojna priznanja, među kojima Plaketu HPS-a (1995.) i nagradu Izvršnog odbora HPS-a za najboljeg planinarskog dužnosnika HPS-a (2000.). Za nesebični 50-godišnji angažman u HGSS-u, prije svega mjesec dana na Zboru spašavatelja u Orebiću, dobio je najviše priznanje HGSS-a – Orden sv. Bernarda.

Njegovim odlaskom planinarska organizacija izgubila je člana širokog znanja i neizmjernog entuzijazma, čiji doprinos je duboko i trajno utkan u razvoj i postignuća hrvatskog planinarstva. Alan Čaplar

Antun Zlatko Lončarić 16. 5. 1946. – 3. 11. 2022.

Dana 3. studenoga 2022. preminuo je poznati slavonski planinar Antun Zlatko Lončarić.

Rođen je 16. 5. 1946. Još u ranoj mladosti, početkom 60-ih godina prošlog stoljeća, počeo je planinariti kao član PD-a Jankovac i od tada je učio i naučio sve važno o planinarstvu: orijentaciju, planinarsko skijanje, vođenje izleta, o predavanjima i educiranju mladih. Istaknuo se kao organizator i suorganizator brojnih planinarskih izleta, od manjih do najsloženijih. Spomenimo samo da je u Grčku, na otok Kretu, u najduži i najdublji kanjon u Europi, planinare vodio više od dvadeset puta.

Godine 1971. priključuje se inicijativi skupine planinara za osnivanje PD-a Zanatlija. Od tada je bio član i tog društva. Bio je tajnik društva, delegat i tajnik Planinarskog odbora Slavonije, a donedavno i član Komisije za priznanja Udruge Slavonski planinari. U Glasu Slavonije vodio je tjednu planinarsku rubriku.

Sudjelovao je i pomagao u osnivanju PD-a Grafičar i PD-a PTT Osijek, društava koja više ne

postoje. Kao djelatnik Hrvatskih šuma, bio je i jedan od osnivača PD-a Šumar u Zagrebu, i njegove podružnice u Osijeku. Kada se Slavonijom počela širiti mreža planinarskih sekcija svetog Bernarda, bio je među inicijatorima, osnivačima i organizatorima prvih izleta, pohoda i planinarsko-hodočasničkih putovanja.

Bio je poznat i kao dugogodišnji član Fotokluba Osijek. Nikamo nije išao bez fotoaparata. Iza sebe ostavlja brojne fotografije, koje će sljedećim generacijama svjedočiti o planinarskoj prošlosti Osijeka i Slavonije.

Za sve što je učinio za planinarstvo općenito, uključujući angažman za planinarska društva kojih je bio član, primio je brončani, srebrni i zlatni znak HPS-a, priznanje »Đuro Pilar« Udruge Slavonski planinari te brončani znak s hrastovim listom i Povelju počasnog člana PD-a Zanatlija, Osijek.

Hvala mu za sve, živjet će vječno u našim srcima!
PD Zanatlija, Osijek i Udruga Slavonski planinari

Značke Slavenskog planinarskog puta

U Požegi je 23. studenoga 2022., u organizaciji HPD-a Gojzerica održano predavanje Otmara Tosenbergera pod naslovom »Povijest slavonskog planinarstva«. Bila je to prilika da se požeški planinari upoznaju s počecima organiziranog planinarstva u Slavoniji te s pionirima i velikanima slavonskog planinarstva. Drugi dio predavanja bio je posvećen Slavonskom planinarskom putu (SPP), najstarijoj hrvatskoj planinarskoj obilaznici. U 2022. godini navršila se 65. obljetnica otvorenja puta, pa je sada i prilika da ovaj put predstavimo značke SPP-a.

Zamisao o Slavonskom planinarskom putu začeta je na savjetovanjima slavonskih planinara u Virovitici i Daruvaru 1957. godine, kada su se predstavnici slavonskih planinarskih društava dogovorili o markiranju i osnivanju slavonske planinarske transverzale. Zadatak je bio izazovan i zbog toga što u to vrijeme nije bilo drugih planinarskih obilaznica koje bi mogle biti uzor. Put je službeno otvoren 27. srpnja 1957., najprije pod imenom Transverzala Papuk – Psunj. Bilo je to doba kada se planinama često prilazilo vlakom, pa je tako početna kontrolna točka bila željeznička postaja Londžica u podnožju Krndije, a put je preko Lončarskog visa vodio prema vrhovima Krndije, Papuka i Psunja, sve do hotela u Strmcu. Glavninu poslova o SPP-u u početku je vodio PD Jankovac iz Osijeka.

Kada je 1962. oformljen Planinarski odbor Slavonije (POS) on je preuzeo brigu o SPP-u, a glavni pokretač aktivnosti bio je Kamilo Firingier, ujedno i jedan od idejnih začetnika SPP-a. Trasom su ubrzo obuhvaćeni i vrhovi na Požeškoj i Dilj gori, a 1965. na 3. sletu slavonskih planinara u Velikoj odlučeno je da se put nazove imenom Slavonski planinarski put. To ime ispisano je i na svim značkama izrađenim od 1968. do danas.

Trasa i kontrolne točke SPP-a su se s vremenom mijenjale, a agresija na Zapadnu Slavoniju početkom

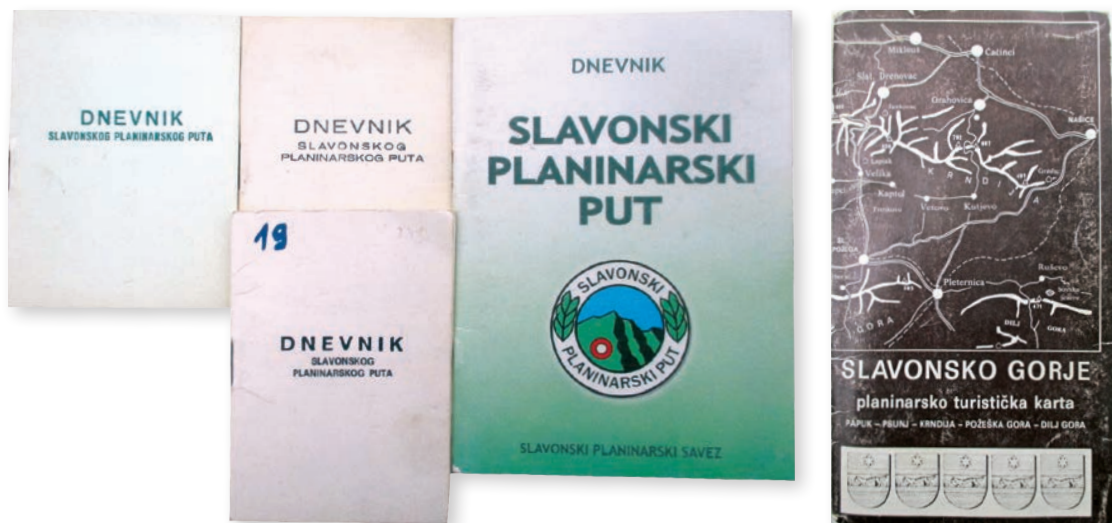
Izgled žigova SPP-a do danas

1990-ih godina potpuno je ugasila aktivnosti na SPP-u. No ipak, 2000. SPP je obnovljen koliko je to bilo moguće s obzirom na to da su dijelovi trase bili na minski sumnjivom području. Put dobiva oblik potkove, s početkom na Omanovcu iznad Pakraca i završetkom na Petrovom vrhu iznad Daruvara. Dakle, zamišljena potkova prati trasu putova preko vrhova svih slavonskih planina polukružno, od Pakraca do Daruvara. SPP je kasnije još poboljšan pa je 2011. postao kružna obilaznica. Brigu o obilaznici u to vrijeme vodi Slavonski planinarski savez (SPS), odnosno danas Udruga Slavonski planinari.

Danas je SPP jedna od najpopularnijih planinarskih obilaznica u Hrvatskoj. Posjećuju ju planinari iz

Značke SPP-a od najstarije iz 1957. do najnovije iz 2012. godine

Dnevnici Slavanskog planinarskog puta i planinarsko-turistička karta Slavonsko gorje

svih krajeva Hrvatske, ali i iz susjednih zemalja, najviše iz Slovenije. Put ima 35 obaveznih kontrolnih točaka, dug je 300 kilometara, a za turni obilazak potrebno je 8 – 10 dana sa 8 – 10 sati hoda svakoga dana. Zanimljiv je podatak da je od obnove SPP-a 2000. do danas samo 41 planinar prošao ovu obilaznicu turno, odnosno »u jednom dahu«. Sve informacije o SPP-u dostupne su na stranici Udruge Slavonski planinari i u najnovijem Dnevniku SPP-a, izdanom 2020.

Prva značka SPP-a je značka s natpisom »TRANSVERZALA PAPUK – PSUNJ«, što je bio izvorni naziv slavonske planinarske obilaznice. Promjer značke je 25 mm, emajlirana je i po stilu izrade pripada Kasunovoj radionici u Zagrebu. Druga značka SPP-a (26 mm), koja se zadržala u uporabi sve do nedavno, ima natpis »SLAVONSKI PLANINARSKI PUT«, emajlirana i nastala je 1968. godine također u Kasunovoj radionici. Po obradi metala, boji emajla i kopči na stražnjoj strani vidimo dvije serije proizvodnje. Te su se značke dodjeljivale sve do 2012. kada je iscrpljena zaliha starih značaka. Tada su naručene nove značke u Radionici primijenjenih umjetnosti u Zagrebu. Te značke su emajlirane, ali nešto većeg promjera (32 mm). Dizajn značaka se nije mijenjao, a zanimljivo je da su starije značke ručno numerirane, nose ručno gravirane brojeve na stražnjoj strani, dok najnovija serija ima strojno numeriranje koje je 2012. godine započelo s brojem 3001.

Prije Domovinskog rata bila su tiskana četiri izdanja dnevnika SPP-a, a postojala je i velika karta »Slavonsko gorje – planinarsko turistička karta« (izd. 1981.) koja je najbolje popratila SPP. Nakon obnove 2000. godine SPP je također s preinakama doživio više

dnevnika obilaznice, od kojih je posljednji, najdetaljniji, s kartom izdan 2020. godine.

Osim značke obilaznice, Slavonski planinarski savez je osmislio i priznanja za planinarska društva i pojedince koji prijeđu SPP više puta ili prijeđu SPP turno, »u jednom dahu«. Priznanja nose ime Kamila Firingera, osnivača PD-a Jankovac, prvog predsjednik SPS-a (prije POS) i ujedno pokretača slavonske planinarske obilaznice. Pravilo je da se planinarskom društvu koje tijekom kalendarske godine pošalje najviše dnevnika SPP-a na ovjeru, dodjeljuje priznanje Kamilo Firingera i unikatni Prijelazni pehar na čuvanje sljedećih godinu dana. Pojedinaac koji obiđe i ovjeri pet dnevnika SPP-a dobiva priznanje Kamilo Firingera u obliku zidne plakete s likom Kamila Firingera; dok pojedinci koji obiđu SPP turno također dobivaju priznanje Kamilo Firingera u obliku zidne plakete. Sva Priznanja Kamilo Firingera u obliku plakete ili pehara nose mesinganu aplikaciju sa znakom SPP-a, promjera 33 mm.

Mesingana aplikacija za priznanje Kamilo Firingera

Redovna godišnja skupština Komisije za speleologiju HPS-a

U petak, 25. studenoga 2022., u prostorijama HGSS stanice Zagreb, na »Žici«, održana je redovna godišnja skupština Komisije za speleologiju HPS-a (KS HPS). Osim uživo, skupštini se moglo prisustvovati i putem platforme Zoom.

Pročelnik Komisije iznio je opširno godišnje izvješće o njezinu radu, s naglaskom na velika postignuća prilikom speleoloških istraživanja u okviru projekta »Speleološka istraživanja hrvatskog krša 2022«, u sklopu kojeg je provedeno pet speleoloških ekspedicija i jedno cjelogodišnje istraživanje na području Crnopca. Detaljno izvješće objavljeno je i na web-stranicama HPS-a, u rubrici »Speleologija«. Izvješće ujedno sadrži podatke o speleološkom školovanju koje su provodile speleološke udruge i odsjeci (devet speleoloških škola i tri stručna seminara).

Sljedeća važna točka bilo je predstavljanje godišnjeg Plana rada za 2023., koji je jednoglasno prihvaćen. Njime je predviđen nastavak projekta »Speleološka istraživanja hrvatskog krša«, kao i tri stručna seminara na temu školovanja, tehničkog penjanja te opremanja i topografskog snimanja speleoloških objekata.

Nekoliko tjedana prije održavanja skupštine zaprimljena je zamolba članova HPD-a Kozjak iz Kaštel Sućurca da se njihov novoosnovani speleološki odsjek primi u članstvo KS HPS-a. Primanje novog odsjeka

jednoglasno je prihvaćeno na skupštini te mu ovim putem još jednom čestitamo i želimo mnogo uspjeha u radu.

Skupštini je prisustvovao i glavni tajnik HPS-a Alan Čaplar, koji je pozdravio sve prisutne i pohvalio cjelokupan rad Komisije.

Damir Janton

Stručni seminar o znanstvenim istraživanjima u speleološkim objektima

U subotu, 26. studenoga 2022., u prostorijama HGSS Stanice Zagreb u organizaciji Komisije za speleologiju HPS-a te uz domaćinstvo Speleološkoga kluba »Ozren Lukić«, održan je stručni seminar o znanstvenim istraživanjima u speleološkim objektima. Voditelji seminara bili su instruktori speleologije Damir Janton i Vinka Dubovečak.

Održana su sljedeća predavanja i radionice:

- Uvod u seminar – Damir Janton
- Iskustva u zaštiti i upravljanju speleološkim objektima u okviru georaznolikosti i geobaštine u Sloveniji – Jure Tičar
- Zakonske regulative, uvjeti za zaštitu speleoloških objekata te upravljanje njima u RH – Valerija Butorac
- Biospeleologija, biospeleološka istraživanja i trendovi – Ana Komerički
- Arheološka i paleontološka istraživanja u speleološkim objektima – Ivor Janković

VINKA DUBOVEČAK

Otvaranje stručnog seminara

Znatizelja nikad ne prestaje

- Fizikalna i kemijska istraživanja krša u kontekstu klimatskih promjena – Dalibor Paar
- Geoznanstvene metode i pristupi u speleologiji – Filip Šarc
- Hidrogeološka istraživanja – Velimir Ivačić
- Primjena GIS-a u speleološkim istraživanjima – Velimir Ivačić

Glavni je cilj seminara bio približiti speleolozima aspekte znanstvenih istraživanja koja se mogu obavljati tijekom boravka u speleološkim objektima, od načina prikupljanja podataka ili uzoraka pa do njihove

obrade. Razgovaralo se i o idejama kako se izvođenjem projektnih aktivnosti mogu sustavno provoditi neka istraživanja te kako se teme znanstvenih istraživanja mogu pretvoriti u završne ili diplomske radove, pa i doktorske disertacije.

Sudionici su, osim predavanja, imali priliku vidjeti uzorke stijena i špiljske faune, koji su se mogli gledati pod mikroskopom i lupom, a bili su izloženi i razni mjerni instrumenti kojima se prikupljaju podaci za raznovrsna znanstvena istraživanja. Također su bili izloženi i poster o raznim temama.

Ovim smo seminarom dobili sjajne temelje i smjernice za nastavak educiranja speleološke zajednice o važnosti znanstvenih istraživanja u speleološkim objektima. U planu je organizacija seminara s istom tematikom u prvom kvartalu 2024., uz dogovor da će se uz teoretski dio seminara uvesti i praktični dio, gdje će sudionici imati priliku vidjeti i sami isprobati načine prikupljanja podataka i uzoraka u speleološkim objektima.

Na seminaru je sudjelovalo 36 sudionika, 8 predavača te troje ljudi koji su bili zaduženi za logistiku, a sve to iz 13 speleoloških društava iz Slovenije i Hrvatske. Hvala svim sudionicima, a posebno predavačima te članovima SK-a »Ozren Lukić«. Hvala i HGSS stanici Zagreb na ustupanju prostorija za potrebe Seminara.

Damir Janton

VIJESTI

Zbor vodiča HPS-a na Omanovcu

U planinarskom domu Omanovac na Psunju održan je za vikend 19. i 20. studenoga Zbor vodiča HPS-a. Zbor vodiča savjetodavno je tijelo vodičke službe HPS-a koje čine svi vodiči i vodiči pripravnici, a na njemu se raspravlja o stručnim temama od interesa za vodičku djelatnost u HPS-u. Organizator Zbora bila je Komisija za vodiče HPS-a, a domaćin Stanica planinarskih vodiča Slavonija.

Na dvodnevnom skupu okupilo se više od 140 planinarskih vodiča iz svih krajeva Hrvatske. Sadržajan program otvorili su predsjednik HPS-a Darko Berljak, gradonačelnica Pakraca Anamarija Blažević, pročelnik SPV-a Slavonija Dražen Mlinarić i pročelnica Vodičke službe HPS-a Karoline Supina Vrabec.

Nakon uvodnih riječi predstavljeni su Pravilnik Komisije za vodiče HPS-a, usvojen na 34. sjednici Skupštine 21. 5. 2022. te Postupak licenciranja vodiča

u HPS-u, o kojemu je provedena tematska rasprava, a zatim je održana prezentacija o ulozi vodiča u provođenju općih planinarskih škola. O tim temama govorili su Davor Rogina, Karoline Supina Vrabec i Dubravko Balent. Okupljenim su se vodičima pohvalama i zapazanjima obratili predsjednik HPS-a Darko Berljak, voditeljica Radne skupine za osobe s invaliditetom u Vodičkoj službi HPS-a Kristina Marjanović i slijepi planinar Željko Brdal. Svi su oni zahvalili vodičima na angažmanu i postignućima te pozvali na daljnje unaprjeđenje vodičke djelatnosti i uključivanje u daljnje aktivnosti.

U večernjim satima u subotu održan je Aktualni sat, na kojemu su svi članovi Izvršnog odbora Komisije za vodiče i glavni tajnik HPS-a Alan Čaplar odgovarali na raznovrsna pitanja okupljenih vodiča. Vodiči su osobito pozvani da se suzdrže od vođenja po terenima i uvjetima za koje nisu primjereno osposobljeni te da

Sudionici Zbora vodiča na Omanovcu

znanja i vještine stječu na odgovarajućim školama i tečajevima u HPS-u. Više je puta tijekom Zbora istaknuta važnost volonterskoga vodičkog djelovanja u planinarskim udrugama radi podizanja razine sigurnosti kretanja i boravka u planinama. Na kraju aktualnog sata Zboru vodiča HPS-a obratili su se vodiči iz Planinarskog saveza Federacije Bosne i Hercegovine. U nastavku Zbora, nakon večere, okupljene su vodiče obavljali pakrački glazbenici, tako da se druženje produžilo do kasnih noćnih sati.

Nedjeljni dio Zbora ispunila je kvalitetna vježba, koju je vodio dr. Dario Švajda, a na kojoj su vodiči obnovili prije stečena znanja o prvoj pomoći. Istovremeno je održan i sastanak Komisije za vodiče HPS-a, na kojemu su usvojena izvješća Izvršnog odbora Komisije i stanica planinarskih vodiča te je pripremljen plan rada za 2023. Također su donesene odluke o postupku licenciranja i drugim temama od interesa za razvoj Vodičke službe HPS-a.

Zbor vodiča zaključili su riječima zahvale pročelnica Vodičke službe HPS-a Karoline Šupina Vrabec i pročelnik SPV-a Slavonija Dražen Mlinarić (SPV Slavonije). Okupljeni sudionici ocijenili su Zbor vodiča vrlo uspješnim i dogovorili brojne zajedničke akcije u 2023.

Alan Čaplar

Pogled prema vrhuncima, uspomena na Tomislava Pavlina

U subotu 26. studenoga 2022., u povodu osamdesete godišnjice rođenja Tomislava Pavlina – Toma (1942. – 2019.), poznatog planinara, romara, hodočasnika, vizi-onara i čovjeka koji je ostavio velik trag u planinarstvu, u planinarskom je domu Cerinski vir u Samoborskom gorju održan simpozij posvećen njegovom životu, pod nazivom »Pogled prema vrhuncima«.

Okupilo se 50-ak sudionika zainteresiranih čuti uživo, iz ustiju predavača, živa svjedočanstva o Pavlinovu životu i radu, odnosno svemu onome što je ostavio iza sebe. Domaćin simpozija bio je HPD Sveti Patrik iz Samobora, a moderator Mario Blažanović, kojeg je sam Pavlin često znao zvati »vanjskim sinom« jer su zajedno ostvarili brojne planinarske izlete. Mario se potrudio pripremiti zanimljivu zbirku slika iz Tomovog života pa je u planinarskom domu iznad glava sudionika bila prezentirana vrlo zanimljiva zbirka fotografija.

Mario je ispričao crtice iz života Tomislava Pavlina koje zacijelo dotad nismo čuli, poput one da je na Badnjak 1959. na Trgu Republike u Zagrebu pjevao božićne i domoljubne pjesme, pa je zbog toga bio uhapšen i zatvoren na četiri dana. U mladosti je znao voziti i rally-utrke, a nakon osamostaljenja Hrvatske

Sudionici susreta Pogled prema vrhuncima pred planinarskim domom Cerinski vir

1991. angažirao se u predvođenju katoličkih inicijativa među planinarima te je tako predvodio Zajetno hodočašće vjernika grada Zagreba u Mariju Bistricu, poznato i pod imenom Stepinčev put. Iste se zime pridružio Hrvatskoj vojsci na bojištu južnog Velebita, koji je toliko volio obilaziti kao planinar.

Okupljenima su se također obratili predsjednik HPD-a Stanko Kempny Drago Županić, zatim Mirjana Požgaj, kao predstavnica dugavskog ogranka toga društva, dr. Slavko Žagar iz našičkog PD-a Krndija i na kraju tajnik udruge Ekosspiritua Radovan Librić, objasnivši poveznicu Tomislava Pavlina sa Stepinčevim putem, kojeg je bio začetnik.

U govorima su spomenute vrlo vrijedne inicijative što ih je proveo u djelo. Među ostalim, bio je predsjednik HPD-a Stanko Kempny i pročelnik Komisije za planinarske putove HPS-a te je s markacistima vrijedno krčio i označavao planinarske staze po čitavoj Hrvatskoj. Snažno se angažirao i na uređenju planinarske kuće na Velikom Lubenovcu na Velebitu (1315 m). Pokrenuo je i inicijativu da se na lokaciji Rumlec na Medvednici, koja se nalazi na Stepinčevom putu preko Sljemena za Mariju Bistricu, otvori kapelica.

Nakon završetka simpozija održana je misa u kapelici sv. Izidora Seljaka. Predvodio ju je mons. Mijo Gorski, pomoćni biskup zagrebački, a koncelebrirao je domaći župnik župe Noršić Selo i Lug Samoborski. Obojica su veliki planinari i aktivni sudionici brojnih hodočašća. Biskup Gorski dotakao se u homiliji Tomovih osvajanja vrhunaca i važnosti pronalaženja vremena za stvari koje volimo, do kojih nam je stalo i do kojih držimo u životu – jer je to vrlo bitno. Pronaći vremena danas nije lako, često nam »nepostojanje

vremena« zna biti i izgovor da nekamo ne odemo ili da nekome ne pomognemo. Tom je pronalazio vremena i načina za spajanje ljudi, malim je koracima »gradio« te veze, pronalazio rješenja i nudio ideje i inicijative. Stoga se mogao, kada se popeo na vrhunac svoga života, kao i na najveću planinu na kojoj je bio – osvrnuti i biti zadovoljan onim što je prošao i što ostavlja iza sebe. Potaknuti Tomovim primjerom bogoljublja, domoljublja i čovjekoljublja, pozvani smo slijediti njegov put.

Ante Burić

Ivanečki planinari na Araratu (5137 m), najvišem vrhu Turske

Osmeročlana ekipa PK-a Ivanec, u sastavu Mirjana Dolovski, Nevenka Vincetić, Tomislav Friščić, Stjepan Kuštelega, Duško Vitez, Mario Dolovski, Darko Vincetić i Ivan Prašnjak, uspješno se popela na Ararat, najviši vrh Turske.

Uspon su izveli putom koji počinje u selu Cevirme na nadmorskoj visini od 2200 metara. Prvi dan popeli

PK IVANEC

Bazni logor pod Araratom

su se do prvog logora na 3200 metara, a drugi dan do logora 2 na visini od 3800 metara. Nakon aklimatizacije slijedio je uspon do visine od 4200 metara, gdje su prenoćili, a potom i završni uspon na vrh Ararat. Uspón je trajao ukupno šest dana.

– Putovanje je bilo uspješno, a iskustvo neprocjenjivo. Ono što bih posebno istaknuo jest timski duh naše ekipe. Tijekom uspona imali smo izvrsnog vodiča, što nam je mnogo pomoglo, a na vrh smo se popeli brže od prosjeka – istaknuo je Tomislav Friščić, predsjednik PK-a Ivanec.

Puni pozitivnih doživljaja i osjećaja te s mnoštvom uspomena, ali i s nezaboravnim i vrijednim iskustvom, članovi PK-a vratili su se u svoj grad Ivanec, gdje im je u klupskim prostorijama Retro priređen nezaboravan doček. Pothvat su podržali Grad Ivanec i Poslovna zona Ivanec.

Nikola Nišević

PK IVANEC

Planinari iz Ivanca na Araratu

KALENDAR AKCIJA

1. 1.	Mlado leto na vrhu Učke
PD Opatija, Opatija, PD Lisina, Matulji i PD Knezgrad, Lovran
6. 1.	Novogodišnji planinarski pohod Zagorskim bregovitim putem
PD Zagorske steze, Zabok
6. 1.	Pohod po Ludbreškoj planinarskoj obilaznici
PD Ludbreg, Ludbreg
6. 1.	Tradicionalni izlet na Ravnu goru povodom Sveta tri kralja i Cvjetne staze Ravne gore, zimski pohod – kukurijek
PD Ravna gora, Varaždin
6. 1.	Tradicionalni uspon na Debelo brdo
SPV Split, Split
7. 1.	10. noćni uspon na Ivančicu
HPD Ivančica, Ivanec
8. 1.	21. zimski planinarski pohod HPD-a Lipa
HPD Lipa, Sesvete
8. 1.	Novogodišnji planinarski pohod na Špičasti vrh – »Palačinka pohod«
PD Vršak, Brod Moravice
8. 1.	Planinarska Nova godina
HPD Klek, Ogulin
8. 1.	Tradicionalni zimski uspon na Pliš
PD Pliš, Klana
14. – 15. 1.	Dani HPD-a Malačka – Donja Kaštela
HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari
14. 1.	Zimski uspon na Svilaju
PD Svilaja, Sinj

15. 1.	29. Zimski uspon na Viševicu
PD Strilež, Crikvenica
15. 1.	Pohod u spomen na Damira Cazina
PD Dubovac, Karlovac
15. 1.	Zimski pohod Novskim brdom
PD Zmajevac, Novska
15. 1.	Zimski pohod Vinica – Martinščak
HPD Vinica, Duga Resa
21. 1.	Zimski uspon na Konja
PD Jelinak, Trilj
21. 1.	Vinkovo u Iloku
HPD Liska, Ilok
22. 1.	25. Vincekov pohod
PD Bundek, Mursko Središće
22. 1.	Vincekovo na Viljevu
PD Zanatlija, Osijek
28. 1.	34. Planinarska noć u Varaždinu
HPD MIV, Varaždin
28. 1.	Noćni pohod na Cesargrad povodom 450. obljetnice početka Seljačke bune
HPD Cesargrad, Klanjec
5. 2.	10. ZimBa – Zima u Baranji
PD Zanatlija, Osijek
19. 2.	Metlarska zabava
HPD Garjevic, Čazma
25. 2.	19. Pohod Tragom prvog izleta varaždinskih planinara u Varaždinsko-topličko gorje
PD Ravna gora, Varaždin

Premetaljka:

I VLAŽNI KAVEZI

[ime vrha]

Rješenje premetaljke iz prethodnog broja:
ĐEŠ TI, MRKA DJEVO? = OŠTRI MEDVJEĐAK

Kada odgonetnete rješenje!

Rješenje premetaljke prijavite do 20. siječnja 2023. putem web obrasca na stranici

<https://www.hps.hr/premetaljka/>

Točno rješenje i imena čitatelja koji ga prijave objavit ćemo u idućem broju.

Točno rješenje premetaljke iz prethodnog broja do zaključenja ovoga broja prijavili su:

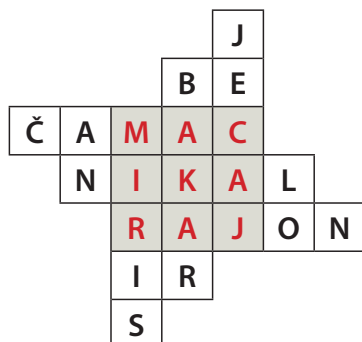
(Redosljed imena ne prikazuje vremenski redosljed prijava rješenja i ne predstavlja rang-listu čitatelja!)

- Čedomir Diklić, HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
- Marija Olujić
- Domagoj Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
- Darko Prusina, PD Zanatlija, Osijek
- Nikola Nišević, PK Ivanec
- Josip Grünfelder, PD Zanatlija, Osijek
- Krešimir Baličević, PD Zanatlija, Osijek
- Renata Baličević, PD Zanatlija, Osijek
- Ana Baličević, PD Zanatlija, Osijek
- Krunoslav Ružić, PD Kalnik, Križevci
- Saša Trauber, PD Zanatlija, Osijek
- Navesti Trauber, PD Zanatlija, Osijek
- Marina Dujmušić, HPD Sisak
- Roan Rašuo, PD Skitaci, Labin
- Željko Vinković, HPD Bilogora, Bjelovar
- Ivan Gracin, HPD Runolist, Zagreb
- Krešimir Gracin, HPD Runolist, Zagreb
- Vlasta Klem, HPD Liska, Ilok
- Jozo Bušić, HPD Strmac, Nova Gradiška
- Leon Basara, DPIOV Osmica, Karlovac
- Sanja Šušak, HPD Mosor, Split
- Blaženka Pleše, HPD Pečovje, Zagreb
- Dubravka Hržica, PD Zagorske steze, Zabok
- Frane Marković, HPD Japetić, Samobor
- Marijan Turković, HPD Klek, Ogulin
- Gordana Marcetić Matijević, HPD Bilogora, Bjelovar
- Mirjana Malenica, HPD Dirov brijeg, Vinkovci
- Nedjeljko Fistonić, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
- Jasna Fistonić, PD Imber, Omiš
- Remigio Radešić, PD Kamenjak, Rijeka
- Snježana Šimunović, PD Kamenjak, Rijeka
- Dario Abramović, PD Kamenjak, Rijeka
- Zrinka Lukinić, HPD Gora, Zagreb
- Vesna Čaplar, HPD Željezničar, Zagreb
- Ružica Medvarić-Bračko, HPD Bilo, Koprivnica
- Ivan Sadać, PD Zagorske steze, Zabok
- Predrag Vujović, PK Gorica, Podgorica, Crna Gora
- Sergej Stipanić, PD Kamenjak, Rijeka
- Ivica Capan, HPD Dubovac, Karlovac
- Helena Petrić, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
- Biserka Čurčija, HPD Martinščak, Karlovac
- Dejan Šimunović, HPD Petehovac, Delnice

Rješenja enigmatskih zadataka iz prethodnih brojeva Hrvatskog planinara

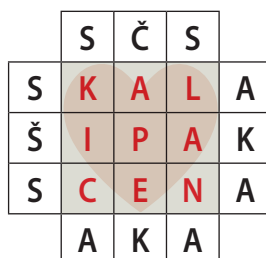
Vjetrenjača iz Hrvatskog planinara br. 5, 2022.

Pojam: MARKACIJA

Srdašce iz Hrvatskog planinara br. 9, 2022.

Pojam: PAKLENICA

Srdašce iz Hrvatskog planinara br. 11, 2022.

Pojam: VETERNICA

HERVIS SPORTS APLIKACIJA

SPORT NA
DLANU

PREDNOSTI HERVIS SPORTS APLIKACIJE

Sakupljaj bodove
pri svakoj kupnji u
trgovini i online

Osiguraj popust
za prvu kupnju putem aplikacije

Sakupljene bodove
zamijeni za bonus u bilo
kojem trenutku i tako smanji
iznos na svom računu
(100 bodova = 1,00 EUR (7,53 HRK))*

Budi uvijek u toku
sa stanjem bodova na
svom računu

**Pristupi ekskluzivnim
popustima i
pogodnostima**

Brini za okoliš
i potvrdi primitak
digitalnog računa

Osiguraj dodatne bodove:
kao poklon dobrodošlice, za
sudjelovanje u događanjima,
pozivnica prijatelju i kao
rođendanski poklon

**Pretpлатi se na Hervis
digitalni letak**
i uvijek budi u toku s
najnovijim akcijama

PREUZMI APLIKACIJU I REGISTRIRAJ SE

IGLU ŠPORT

NAJBOLJA PLANINARSKA OPREMA

www.iglusport.hr